

PENSIOEN IN TRANSITIE

JAAERVERSLAG 2017

INHOUD

Jaarverslag 2017

Kerncijfers 2017	4
Voorwoord van de Raad van Toezicht <i>Het belang van een geïnformeerd debat</i>	5
Bericht van de Netspar-directie <i>Verkennen van nieuwe terreinen</i>	9

Bijlagen

A Organisatieschema	12
B Samenstelling van toezicht- en adviesorganen	13
C Netspar Partner organisaties	19
D Aangesloten onderzoekers	21
E Academische en onderwijs evenementen	27
F Industrie georiënteerde evenementen	29
G Publications: programma 1	32
H Publications: programma 2	36
I Publications: programma 3	43
J Publications: programma 4	48
K Publications: programma 5	53
L Netspar Tracks	57
M Netspar Executive Onderwijs	59
N Toegekende onderzoeksgrants 2017	62

TESTIMONIALS

14

Niels Kortleve

"Door de sector actief te betrekken, wordt de relevantie van onderzoek groter"

16

Fieke van der Lecq

"Het is belangrijk dat de buitenwereld kan rekenen op de kwaliteit van Netspar-onderzoek"

18

Monika Büttler

"Om uitdagingen het hoofd te bieden, is het belangrijk ook niet-economen in de raad te hebben."

20

Marloes Lammers

"De community en brede scope van Netspar hebben meerwaarde"

26

Dragos Tomescu

"Netspar gaf me een stevige inhoudelijke basis én een stageplaats waarin ik ervaring kon opdoen"

KERNCIJFERS

Meer informatie vindt u op www.netspar.nl of via de links hieronder.

Fellows
244

Publicaties
185

Evenementen
55

Master Studenten
39

Ex. programma evaluatie
4,10

Grants
1.440.000

VOORWOORD VAN DE RAAD VAN TOEZICHT

Het belang van een geïnformeerd debat

Belangen en posities in het pensioendebat verschillen en de druk om tot duurzame oplossingen te komen is toegenomen. Juist dan is het van belang terug te kunnen vallen op geordende feiten en geobjectiveerde kennis, waarbij vanzelfsprekendheden tegen het licht worden gehouden. Aan verschillende tafels en in diverse debatten leverde Netspar daarin het afgelopen jaar gerichte bijdragen; onder meer over gevoelige zaken als de waarde van doorbeleggen na de pensioendatum, de kosten voor het eventueel afschaffen van de doorsneepremie, de waarde van intergenerationele risicodeling en het al dan niet kunnen doorwerken tot aan of na de AOW-leeftijd. Netspar blijkt dan, zoals de NWO-evaluatiecommissie dat aanduidt, gezaghebbend te zijn, zonder een Netspar-mening op te leggen.

De gerichte bijdrage die Netspar levert aan het pensioendebat is gebaseerd op inzichten verkregen in eerder uitgevoerd fundamenteel onderzoek. Om een solide kennisbasis te borgen is het essentieel dat het aandeel fundamenteel onderzoek ook naar de toekomst toe voldoende op peil blijft en verschuift naar de vragen van de toekomst, zoals bijvoorbeeld over keuze en maatwerk.

Ook het afgelopen jaar heeft Netspar gewerkt aan een betere zichtbaarheid voor de brede groep van mensen die zich beroepsmatig bezighoudt met vraagstukken van pensioen en vergrijzing. Met de Netspar Brief wordt aandacht in de (social) media gegenereerd, er zijn breed toegankelijke, goed bezochte events georganiseerd en Netspar draagt als kennispartner van SPO gericht bij aan het opleiden van pensioenfondsbestuurders.

Tot slot waardeert de Raad van Toezicht, ook met het oog op de continuïteit, de uitbreiding van de Netspar-directie met Marike Knoef.

Naar een nieuw werkprogramma

Netspar voert momenteel een vierjarig werkprogramma uit. In de aanloop naar de financiering van een nieuw werkprogramma 2019–2023 is er zowel in de Raad van Toezicht als de Stichtingsraad aandacht besteed aan vernieuwing van de onderzoeksagenda en het werkprogramma. Daarbij kiest Netspar voor verbreden en verlengen. Door verbreding van de pensioenagenda krijgen andere disciplines dan economie meer aandacht en waar nu de focus op pensionering ligt, worden juist ook eerdere fasen in de levensloop betrokken bij de financiering van de oude dag. Belangrijke input voor het nieuwe programma komt tevens van de zelfevaluatie door de Netspar-directie (juni 2017) en de evaluaties door de Scientific Council (september 2017) en door NWO (november 2017). In 2017 is door de Raad van Toezicht de opdracht geformuleerd voor de commissie die namens de partners een evaluatie uitvoert. Harman Korte is bereid gevonden de evaluatie te leiden. De commissie is niet alleen gevraagd om het lopende programma te evalueren maar ook de geformuleerde ambities voor 2019–2023 te toetsen bij de partners. De commissie vat het zelf als volgt samen: "Er is bij de partners veel waardering voor Netspar. Organisatie en werkwijze, onderzoek en kennisuitwisseling van Netspar worden in hun geheel zeer positief beoordeeld. Ook de wijze waarop door Netspar invulling is gegeven aan de aanbevelingen van de partnerevaluatie uit 2014, kan op veel erkenning rekenen.

Belangrijkste aanbevelingen hebben betrekking op het bewaken van de onafhankelijke rol, en de reikwijdte, totstandkoming en uitvoering van de onderzoeksagenda. Partners zien de missie graag gehandhaafd en adviseren om de organisatie en activiteiten daar in de praktijk ook op aan te laten (blijven) sluiten." Aanbevelingen die bijdragen aan de versterking van Netspar in de toekomst en vertaald worden naar het Werkprogramma. Voor de financiering van het nieuwe programma richt Netspar zich enerzijds op behoud van bestaande partners en financiers. Daarnaast worden nieuwe partners benaderd en wordt er intensief overleg gevoerd in verschillende gremia om voldoende middelen voor met name fundamenteel onderzoek te verkrijgen.

Agenda's Raad van Toezicht en Stichtingsraad

In 2017 is de Raad van Toezicht tweemaal bijeen geweest. Naast de reguliere onderwerpen (goedkeuring jaarrekening, werkplan en begroting) stonden onder meer de volgende onderwerpen op de agenda:

- Prioriteitsthema 2018;
- Netspar Next (onderzoekthema's) en werkprogramma 2019–2023;
- Evaluatie NWO en partnerevaluatie;
- Toekomstscenario's;
- Rooster van aftreden en samenstelling Raad van Toezicht;
- Stand van zaken kennisontwikkeling, kennisdeling en netwerkontwikkeling.

Ook de Stichtingsraad kwam tweemaal bijeen en besprak het nieuwe werkprogramma, de onderzoeksagenda en toekomstscenario's voor Netspar.

De Stichtingsraad heeft in 2017 positief geadviseerd op het werkplan en de begroting 2018 en op het voorstel om bij de call 2018 multidisciplinaire voorstellen voor themaprojecten in aanmerking te laten komen voor een grant van EUR 500k (prioriteitsthema). Ook heeft de Stichtingsraad positief geadviseerd op een voorstel voor de positionering van onderzoek op het gebied van Big Data. De raad had in het najaar van 2016 gevraagd om een visie op Big Data die door een tweetal onderzoekers, samen met experts van de partners is uitgewerkt en in april 2017 met de Stichtingsraad is besproken.

Samenstelling

Per 1 januari 2017 bestond de Raad van Toezicht uit de volgende leden:

- Job Swank (voorzitter, benoemd door Stichtingsraad, zit vergaderingen Stichtingsraad voor);
- Else Bos (benoemd door Stichtingsraad);
- Marco Keim (benoemd door Stichtingsraad);
- Hans Rademakers (benoemd door Stichtingsraad)
- Cees Oudshoorn (benoemd door Stichting van de Arbeid);
- Han Busker (benoemd door Stichting van de Arbeid);
- Lex Meijdam (benoemd door Tilburg University).

Han Busker en Cees Oudshoorn zijn in juli 2017 teruggetreden. In hun plaats heeft de Stichting van de Arbeid Tuur Elzinga en Guusje Dolsma benoemd.

In januari 2017 is Hans Rademaker teruggetreden. In afstemming met de Stichtingsraad is besloten die zetel vooralsnog vacant te houden met het oog op uitbreiding van Netspar met andere partners.

Per januari 2018 is Else Bos teruggetreden en heeft de Stichtingsraad Gerard van Olphen benoemd.

In 2017 is de vertegenwoordiging in de Stichtingsraad namens Aegon, APG, NN, Robeco en Tilburg University gewisseld. Om de aansluiting tussen de Netspar gremia te bevorderen worden de agenda en het verslag van de Raad van Toezicht en de Stichtingsraad onderling gedeeld en met de Partner Research Council.

Dank tot slot

Netspar is een netwerk. Dat betekent dat de bijdrage van Netspar het resultaat is van de inzet van velen in wetenschap, sector en staf. Er is een trouwe kern van zeer nauw betrokken spelers. En elk jaar wordt deze kern uitgebreid met professionals en onderzoekers die gegrepen worden door de urgente vragen rondom de oude dag als onderdeel van een veerkrachtige

samenleving, waarin steeds ouder wordende individuen ieder voor zich en samen meer verantwoordelijkheid dragen. Met dank aan ieders bijdrage in het afgelopen jaar aan een geïnformeerd en geordend pensioendebat.

Job Swank, voorzitter

Tijdens het pensioencongres dat Netspar in november 2017 organiseerde met de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars, uitte de toen recent aangetreden minister Wouter Koolmees (SZW) de wens dat sociale partners begin 2018 een akkoord op hoofdlijnen sluiten over de hervorming van het pensioenstelsel.

Netspar wil bijdragen aan een goed geïnformeerd pensioendebat. Op onze website is een selectie van relevante en actuele papers te vinden, die verdieping bieden op de plannen voor pensioenhervorming in het regeerakkoord:

- Toereikend pensioen voor alle werkenden
- Afschaffen van de doorsneesystematiek
 - Nieuw pensioencontract
 - Keuzevrijheid
 - AOW-leeftijd

Bekijk [hier](#) de pagina met publicaties en events gerelateerd aan het regeerakkoord.

Goed geïnformeerd pensioendebat ***Netspar-bijdrage aan pensioenthema's in het regeerakkoord***

BERICHT VAN DE NETSPAR-DIRECTIE

Verkennen van nieuwe terreinen

Waardevolle bijdrage aan actuele pensioendiscussie

Net als voorgaande jaren, stelde Netspar zich in 2017 ten doel om op basis van onderzoek bij te dragen aan een goed geïnformeerd pensioendebat. En liefst ook verschillende visies en disciplines te verbinden zodat oplossingen binnen handbereik komen. Vanuit de SER en het ministerie van SZW is er erkenning voor de solide kennisbasis die Netspar biedt voor beleid. Zo keken we in opdracht van het ministerie naar de transitielast voor verschillende pensioenfondsen. Ook is samen met het CPB de **totale omvang van de transitielast** berekend, in het licht van recente ontwikkelingen. Het eerste publieke optreden van Minister van SZW Wouter Koolmees was de opening van de conferentie die Netspar – naar aanleiding van het regeerakkoord – samen met de Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars organiseerde. Een mooie erkenning van de bijdrage die Netspar levert aan de actuele pensioendiscussie.

Nieuwe onderzoeksterreinen, behoud van kernthema's

In aanloop naar het nieuwe onderzoeksprogramma Netspar Next en het Werkprogramma 2019 –2023, stond 2017 in het teken van het verkennen van nieuwe terreinen en disciplines. De aandacht voor het individu en micro-economische vraagstukken blijft onverminderd, naast die voor macro-vraagstukken en finance. Er is € 1mln toegekend aan vier nieuwe vierjarige themaprojecten. De verbreding van de onderzoekagenda wordt duidelijk

zichtbaar in de keuze van de onderwerpen: pensioencommunicatie en het gebruik van big data, langer leven en gezondheid, keuzearchitectuur en keuzevrijheid, en optimaal beleggingsbeleid in onzekere markten. Daarnaast presenteerden twee in 2016 opgestarte projectgroepen hun bevindingen. De projectgroep Legitimiteit presenteerde het rapport '**Het draagvlak voor herziening van het Pensioenstelsel**' tijdens een Netspar-conferentie in november. En de resultaten van de projectgroep Nabestaandenpensioen vonden hun weg naar buiten via de Netspar Brief '**Nabestaandenpensioen niet verzekerd**', die uitgebreid in de landelijke media is besproken. In 2017 zijn projectgroepen rondom Data Science en de verhoging van de AOW-leeftijd opgestart. Hiermee zetten we koers naar een breder terrein, met behoud van de bekende en belangrijke kernthema's.

Meebewegen met de actualiteit, zichtbaar voor een brede doelgroep

De verkiezingen, de formatie en het regeerakkoord vormden voor Netspar aanleiding voor een aantal bijzondere conferenties, die op brede belangstelling van de sector, pers en andere belangstellenden mochten rekenen:

- 27 januari 2017: **Pensioenvraagstukken in de kabinetsformatie**. Nieuwste inzichten sinds de SER-rapporten, het FTK 2015 en de perspectiefnota van het kabinet Rutte II.
- 7 maart 2017: **Verkiezingsdebat 'Inkomen voor nu en later'**. Een politiek debat over pensioen en arbeidsmarkt, met zeven deelnemende partijen voor een publiek van 600 Tilburgse studenten.

- 29 maart 2017: **Netspar Anniversary Meeting: Big Data en het pensioen van de toekomst.** Over data science, deep learning, fintech, blockchain en data visualisatie.
- 15 november 2017: **Regeerakkoord: en nu aan de slag!** Eerste weerspiegeling op de pensioenthema's in het regeerakkoord, in samenwerking met Pensioenfederatie en het Verbond van Verzekeraars en geopend door minister Wouter Koolmees.
- 20 november 2017: **Verhoging AOW leeftijd: langer doorwerken voor iedereen?** Een kennisbijeenkomst over dit actuele onderwerp.

Inzet nieuwe middelen voor netwerkontwikkeling

Voor het bereiken van een bredere groep pensioenprofessionals heeft Netspar in 2017 verschillende nieuwe middelen ingezet. Zo werd een **animatiefilmpje over Netspar** ontwikkeld, dat honderden keren bekeken is. De in 2016 gestarte kennisseminars op locatie bij de partners lopen goed, vrijwel alle partners maakten van de mogelijkheid gebruik om medewerkers bekend te maken met relevant Netspar-onderzoek. Om ook pensioenfondsbestuurders beter te bereiken werd Netspar in 2017 kennispartner van onderwijsinstituut SPO, dat leertrajecten biedt aan pensioenfondsbestuurders. Hieruit vloeiden een aantal microlearnings voort; korte video's over een actueel en relevant pensioenonderwerp. De video's zijn te bekijken op ons **YouTube** kanaal.

Dankwoord

Namens het hele Netspar team spreek ik graag oprechte dank uit voor de zeer betrokken en actieve inzet van al onze partners en onderzoekers, voor en achter de schermen, die zorgt ervoor dat Netspar haar missie kan vervullen. In het bijzonder dank ik de leden van onze adviesraden: Partner Research Council; Stichtingsraad; Scientific Council en Editorial Board die er mede voor zorgen dat Netspar actuele, relevante en kwalitatief hoogwaardige kennis kan ontwikkelen en delen.

Het is mooi om het belang van een netwerk als Netspar ook terug te horen in bijvoorbeeld de elf testimonials van partners en te lezen in het evaluatierapport van **NWO**. Netspar is niet meer weg te denken. Maar naar de toekomst toe is versterking van het netwerk gewenst. En om onze ambities voor een verdere verbreding naar meerdere onderzoeksdisciplines waar te maken, is duurzame financiering voor de komende jaren onontbeerlijk. Ons doel was en is om door middel van gedegen fundamenteel onderzoek als basis voor toegepast onderzoek bij te dragen aan een financieel gezonde oude dag voor iedereen. Dankzij uw duurzame betrokkenheid kunnen wij dit blijven waarmaken.

Casper van Ewijk, algemeen directeur

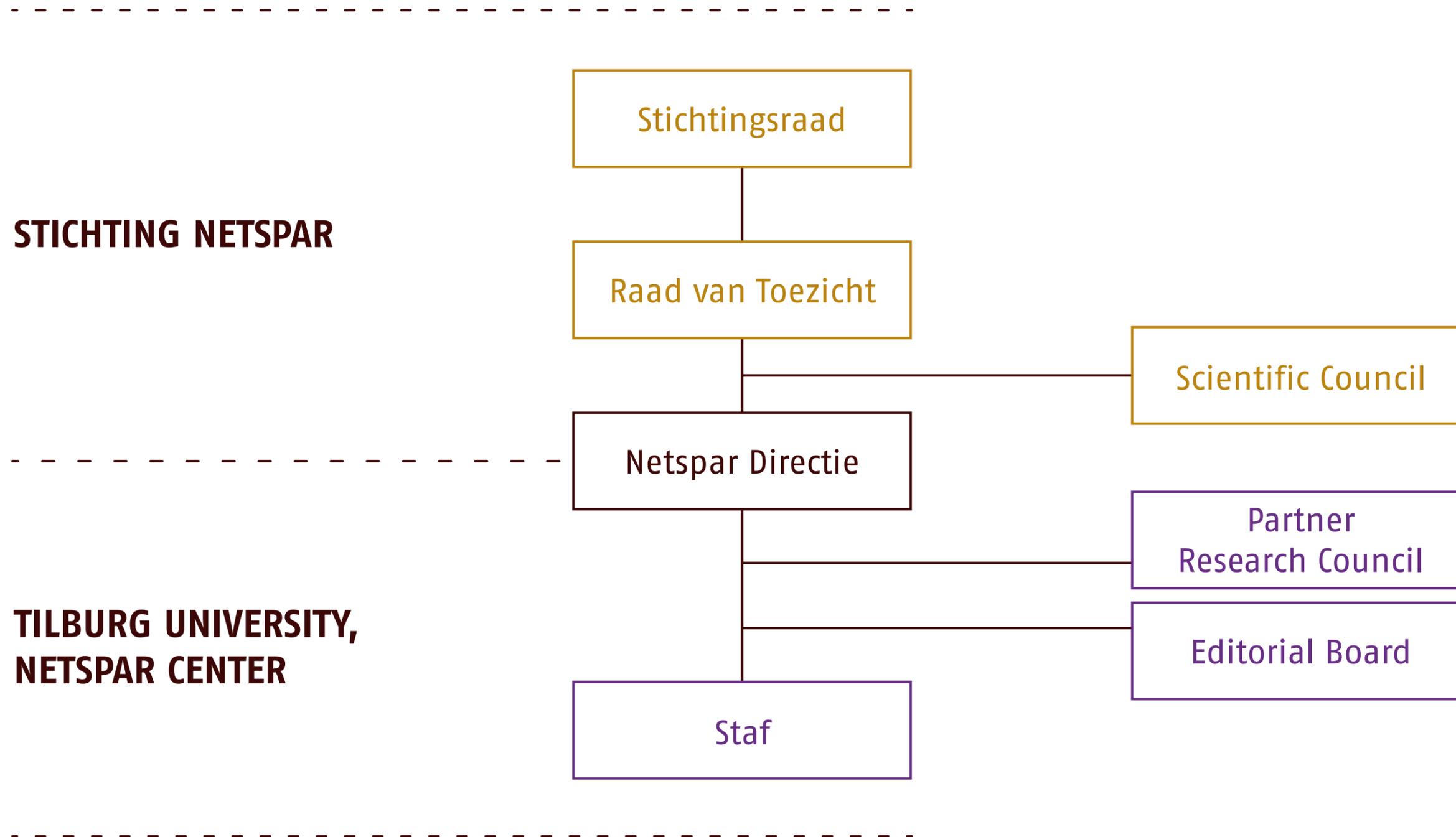

BIJLAGEN

JAARVERSLAG 2017

A. ORGANISATIESCHEMA

B. SAMENSTELLING VAN TOEZICHT- EN ADVIESORGANEN

Stichtingsraad

December 2017

Voorzitter

Job Swank (De Nederlandsche Bank)

Leden

- Frits Bart (AEGON)
- Peter Borgdorff (Pensioenfonds Zorg & Welzijn)
- Frank den Butter (VU Amsterdam)
- Benedict Dellaert (Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Ruud van Es (Sociale Verzekeringsbank)
- Peter Gortzak (APG)
- Kees Goudswaard (Universiteit Leiden)
- Paul Hilbers (De Nederlandsche Bank)
- Corjo Jansen (RU Nijmegen)
- Ruud Koning (Rijksuniversiteit Groningen)
- Stefan Lundbergh (Cardano Risk Management)
- Janneke Plantenga (Utrecht School of Economics)
- Karina Raaijmakers (Autoriteit Financiële Markten)
- Hedda Renooij (Stichting van de Arbeid)
- Fleur Rieter (a.s.r.)
- Peter Schotman (Maastricht University)
- Tom van der Spek (Achmea Oudedagsvoorziening)
- Tom Steenkamp (Robeco)

- Michel Vellekoop (Universiteit van Amsterdam)
- Ton van Welie (Ortec Finance)
- Ton Wilthagen (Tilburg University)

Omschrijving / opdracht

- Alle Netspar-partners zijn vertegenwoordigd.
- De voorzitter van de Raad van Toezicht zit de vergaderingen van de Stichtingsraad voor.
- Ministerie van SZW is toehoorder bij de vergaderingen van de Stichtingsraad.
- Benoemt Raad van Toezicht.
- Adviseert (on)gevraagd de gremia van de Stichting.

Klik [hier](#) voor de actuele samenstelling van de Stichtingsraad.

Raad van Toezicht Stichting Netspar

December 2017

Voorzitter

Job Swank (De Nederlandsche Bank)

Leden

- Else Bos (PGGM)
- Guusje Dolsma (Stichting van de Arbeid)
- Tuur Elzinga (Stichting van de Arbeid)
- Marco Keim (AEGON)
- Lex Meijdam (Tilburg University)

Omschrijving / opdracht

- Benoemd door de Stichtingsraad; een lid is benoemd door het College van Bestuur van Tilburg University, twee leden worden benoemd door de Stichting van de Arbeid.
- Houdt toezicht op het beleid van het Bestuur en op de algemene bedrijfsvoering van de Stichting.
- Keurt het meerjaren werkplan, de begroting en de jaarcijfers van Netspar goed.

Klik [hier](#) voor de actuele samenstelling van de Raad van Toezicht.

"Netspar doet goed onderzoek en biedt inzichten waarmee ze de pensioendiscussie en het pensioencontract verder brengen. Het is belangrijk om als sector betrokken te zijn en mee te kunnen denken. Daarmee wordt onderzoek concreter en staat het dichterbij de praktijk. Door te participeren in werkgroepen en mee te schrijven aan papers hebben we vanuit PGGM een actieve rol in Netspar. De Partner Research Council waar ik voorzitter van ben, helpt daarnaast ook met het proactief aandragen van onderwerpen voor onderzoek, die wij als sector belangrijk vinden. Afgelopen najaar hebben we tussen de 30 en 40 ideeën aangeleverd voor actuele onderwerpen, waarbij ook de verbreding naar wonen, zorg en pensioen, communicatie en juridische en sociologische gevolgen een steeds belangrijkere rol speelt."

Bekijk hier de testimonial video.

Niels Kortleve (PGGM), Voorzitter Partner Research Council

"Door de sector actief te betrekken, wordt de relevantie van onderzoek groter"

Bestuur Stichting Netspar

December 2017

Samenstelling

Casper van Ewijk

Omschrijving / opdracht

- Bestuurt de Stichting
- Vertegenwoordigt de Stichting

Directie Netspar Center

December 2017

Samenstelling

- Casper van Ewijk, algemeen directeur
- Marike Knoef, directielid
- Theo Nijman, wetenschappelijk directeur
- Peter Gaillard, directeur bedrijfsvoering

Omschrijving / opdracht

- Netspar Center is de operationele eenheid die het beleid van Stichting Netspar uitvoert met goedkeuring van de Raad van Toezicht.
- Netspar Center is onderdeel van Tilburg University. Stichting Netspar heeft een formele overeenkomst met TiU die bepaalt dat TiU een eenheid inricht

die activiteiten uitvoert om de doelstellingen van de Stichting Netspar te kunnen realiseren.

- De bestuurder van de Stichting Netspar is vanuit die rol ook de directeur van Netspar Center.

Partner Research Council (PRC)

December 2017

Voorzitter

Niels Kortleve (PGGM)

Leden

- Rob Alessie (Rijksuniversiteit Groningen)
- Arthur Arbouw (a.s.r.)
- Jim Been (Universiteit Leiden)
- Roel Beetsma (Universiteit van Amsterdam)
- Klaartje de Boer / Gerard Rutten (Stichting van de Arbeid)
- Bart Boon (Achmea)
- Allard Bruinshoofd (De Nederlandsche Bank)
- Bas Donkers (Erasmus Universiteit Rotterdam)
- Roy van Egmond (Ministerie van VWS)
- Rob van den Goorbergh (APG)
- Chantal de Groot (Ortec Finance)
- Corjo Jansen (RU Nijmegen)
- Lennart Janssens (Ministerie van SZW)

- Adriaan Kalwij (Utrecht School of Economics)
- Kees Kamminga (AEGON)
- Ruben Laros (Autoriteit Financiële Markten)
- Maarten Lindeboom (VU Amsterdam)
- Stefan Lundbergh (Cardano Risk Management)
- Roderick Molenaar (Robeco)
- Bart Oldenkamp (Nationale-Nederlanden)
- Robert Olieman (Sociale Verzekeringsbank)
- Renz van de Peppel (Ministerie van Economische Zaken)
- Arno Riedl (Maastricht University)
- Peter Simonse (Ministerie van Binnenlandse Zaken)
- Anja De Waegenaere (Tilburg University)

Toehoorders PRC

- Pensioenfederatie: Julia Adam
- Verbond van Verzekeraars: Egbert Bouwhuis

Omschrijving / opdracht

- Alle partners zijn vertegenwoordigd in de PRC.
- Adviseert de directie over onderzoek en onderwijs.

Klik [hier](#) voor de actuele samenstelling van de PRC.

In de Editorial Board werken wetenschappers en professionals uit de praktijk samen om de kwaliteit en relevantie van Netspar-onderzoek voor de sector te borgen. Zij beoordelen sectorgerichte papers, afstudeeronderzoeken en nominaties voor de thesis awards. Door de vertegenwoordigers vanuit de partners wordt dit op vrijwillige basis gedaan. Dat vind ik iets om zuinig op te zijn! Voor mij persoonlijk is de EB een handige manier om op de hoogte te blijven van het nieuwste pensioenonderzoek en te werken op het snijvlak van wetenschap en praktijk. De focus van de EB is sterk inhoudelijk, maar we letten ook op het vernieuwend karakter van onderzoek, consistentie in werkwijze, inbedding in de relevante literatuur én leesbaarheid. Er is daarbij veel samenwerking met de programmacoördinatoren en directie van Netspar. Met deze inspanningen zorgt de EB ervoor dat de buitenwereld kan vertrouwen op de kwaliteit van Netspar-onderzoek en dat is belangrijk.

Fieke van der Lecq (VU Amsterdam), voorzitter Editorial Board

"Het is belangrijk dat de buitenwereld kan rekenen op de kwaliteit van Netspar-onderzoek"

Editorial Board

December 2017

Voorzitter

Fieke van der Lecq (VU Amsterdam)

Leden

- Rob Alessie (Rijksuniversiteit Groningen)
- Iwan van den Berg (AEGON)
- Kees Goudswaard (Universiteit Leiden)
- Winfried Hallerbach (Robeco)
- Ingeborg Hoogendijk (Ministerie van Financiën)
- Arjen Hussem (PGGM)
- Alwin Oerlemans (APG)
- Maarten van Rooij (De Nederlandsche Bank)
- Peter Schotman (Maastricht University)
- Koen Vaassen (Achmea)
- Mieke van Westing (Nationale Nederlanden)
- Peter Wijn (APG)

Omschrijving / opdracht

- Bestaat uit zowel academici als praktijk-professionals.
- Beoordeelt de kwaliteit van 'sectorgerichte' papers, volgens Netspar's hoge kwaliteitsnormen.

- Beoordeelt scripties en pre-selecteert de winnaars van de Netspar Thesis Awards.

Klik [hier](#) voor de actuele samenstelling van de EB.

Internationale Scientific Council

December 2017

Voorzitter

Monika Bütler (University of St. Gallen)

Leden

- Hazel Bateman (University of New South Wales)
- David Blake (Cass Business School, City University)
- Richard Blundell (University College London)
- Dan Goldstein (Microsoft Research)
- Christian Gollier (Université de Toulouse)
- Francisco Gomes (London Business School)
- Martin Kohli (European University Institute, Sociology)
- John G. Lynch (University of Colorado)
- Josh Rauh (Stanford University)
- Merrill Silverstein (Syracuse University)
- Yves Stevens (Katholieke Universiteit Leuven)
- Guglielmo Weber (University of Padua)

Omschrijving / opdracht

- Bestaat uit gerenommeerde buitenlandse onderzoekers.
- Adviseert de directie over het onderwijs- en onderzoeksprogramma van Netspar, en over de selectie van ingezonden onderzoeksvoorstellen voor de Themaprojecten.
- Leden worden benoemd door de Raad van Toezicht.

Klik [hier](#) voor de actuele samenstelling van de Scientific Council.

De Scientific Council geeft feedback aan onderzoeksactiviteiten, vergemakkelijkt de uitwisseling tussen onderzoekers en levert ideeën voor de toekomst.

Aangezien de uitdagingen van een vergrijzende samenleving niet beperkt blijven tot economische kwesties, is het cruciaal om niet-economen in de raad te hebben.

De leden van de SC zijn hooggekwalificeerd en zeer toegewijd om input te leveren aan Netspar. Zelf ben ik al sinds het prille begin research fellow en vanaf 2016 voorzitter van de Scientific Council. Als voormalig faculteitslid in Tilburg en senior editor van het Journal of Pension Economics and Finance, ben ik bekend met de Nederlandse pensioenomgeving en met internationaal onderzoek naar pensioenen en vergrijzing.

Aankomende uitdagingen als digitalisering, de evolutie van de arbeidsmarkt en de toenemende vraag naar geïndividualiseerde pensioenproducten, staan al op de radar van Netspar. In de toekomst wordt het moeilijker om eerlijke en duurzame pensioenregelingen te bieden, met prikkels die tegemoet komen aan de eisen van deelnemers. Dat brengt tal van nieuwe, spannende onderzoeksvragen voor Netspar. Ik draag daar met plezier mijn steentje aan bij.

Monika Büttler (Universiteit van St. Gallen),
voorzitter van de Netspar Scientific Council

***"Om uitdagingen het hoofd te bieden,
is het belangrijk ook niet-economen
in de raad te hebben."***

C. NETSPAR PARTNER ORGANISATIES

December 2017

Partners

- Achmea
- AEGON
- APG
- a.s.r.
- Autoriteit Financiële Markten
- Cardano Risk Management
- De Nederlandsche Bank
- Ministerie van Economische Zaken
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid
- Nationale-Nederlanden
- Ortec Finance
- PGGM
- Robeco
- Sociale Verzekeringsbank
- Stichting Financiering Voortzetting Pensioenverzekering (vertegenwoordigd door Stichting van de Arbeid)

Wetenschappelijke partners

- Erasmus Universiteit Rotterdam
- Radboud Universiteit Nijmegen
- Rijksuniversiteit Groningen
- Tilburg University
- Universiteit van Amsterdam
- Universiteit Leiden
- Universiteit Maastricht
- Universiteit Utrecht
- Vrije Universiteit Amsterdam

Klik [hier](#) voor het actuele overzicht van de Netspar-partners

Tijdens mijn onderzoek aan het Tinbergen Instituut werd ik door mijn copromotoren Hans Bloemen en Stefan Hochguertel gevraagd om onderzoek te doen gefinancierd door een Netspar beurs. Dat sprak me aan. Een belangrijk voordeel is dat je al tijdens het schrijven van je proefschrift betrokken bent bij het netwerk, congressen kunt bijwonen en in contact komt met papers van andere onderzoekers. Die community én de brede scope van Netspar hebben meerwaarde. Dat ik met mijn proefschrift 'Financial incentives and job choice' de Netspar Thesis Award voor beste PhD thesis in ontvangst mocht nemen is natuurlijk een grote eer.

[Lees hier het volledige interview met Marloes Lammers.](#)

PhD Thesis Award winnaar Marloes Lammers
"De community en brede scope van Netspar hebben meerwaarde"

D. AANGESLOTEN ONDERZOEKERS (244 FELLOWS)

December 2017

Fellows Nederlandse affiliatie (128)

Alessie, R.J.M. (Rob)	Rijksuniversiteit Groningen
Angelini, V. (Viola)	Rijksuniversiteit Groningen
Baele, L. (Lieven)	Tilburg University
Bauer, R. (Rob)	Maastricht University
Beetsma, R.M.W.J. (Roel)	Universiteit van Amsterdam
Bharosa, N. (Nitesh)	Thauris
Bikker, J. (Jaap)	De Nederlandsche Bank
Bloemen, H.G. (Hans)	VU Amsterdam
Bolhaar, J.A. (Jonneke)	Centraal Planbureau
Bonenkamp, J.P.M. (Jan)	APG
Boonen, T.J. (Tim)	Universiteit van Amsterdam
Bovenberg, A.L. (Lans)	Tilburg University
Bresser, J. de (Jochem)	Tilburg University
Broer, D.P. (Peter)	Centraal Planbureau
Brüggen, E. (Lisa)	Maastricht University
Caminada, C.L.J. (Koen)	Universiteit Leiden
Conen, W.S. (Wieteke)	Utrecht School of Economics
Cörvers, F. (Frank)	Maastricht University
Coveney, M.H. (Max)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Damman, M. (Marleen)	NIDI
Dankers, J. (Joost)	Universiteit Utrecht

Deeg, D. (Dorly)	VU Medisch Centrum
Deelstra, G. (Griselda)	Vrije Universiteit Brussel
Dellaert, B.G.C. (Benedict)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Delsen, L.W.M. (Lei)	RU Nijmegen
Devolder, P. (Pierre)	Université Catholique de Louvain
Dillingh, R. (Rik)	Centraal Planbureau
Donkers, B. (Bas)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Doorslaer, E.K.A. van (Eddy)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Driessen, J.J.A.G. (Joost)	Tilburg University
Erp, F.A.M. van (Frank)	Centraal Planbureau
Euwals, R.W. (Rob)	Centraal Planbureau
Ewijk, C. van (Casper)	Universiteit van Amsterdam
Fella, G. (Giulio)	University College London
Fouarge, D. (Didier)	Maastricht University
Garcia Gomez, P. (Pilar)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Goorbergh, R.W.J. van den (Rob)	APG
Goudswaard, K.P. (Kees)	Universiteit Leiden
Gradus, R.H.J.M. (Raymond)	VU Amsterdam
Grip, A. de (Andries)	Maastricht University
Groneck, M. (Max)	Rijksuniversiteit Groningen
Heemskerk, M. (Mark)	RU Nijmegen
Henkens, C.J.I.M. (Kène)	NIDI
Hochguertel, S. (Stefan)	VU Amsterdam
Hoffmann, A. (Arvid)	University of Adelaide
Hollanders, D. (David)	Tilburg University
Hussem, A. (Arjen)	PGGM

Hussem, A. (Arjen)	Centraal Planbureau	Mierau, J.O. (Jochen)	Rijksuniversiteit Groningen
Janssen, M. (Marijn)	TU Delft	Montizaan, R. (Raymond)	Maastricht University
Jong, F.C.J.M. de (Frank)	Tilburg University	Nijman, Th.E. (Theo)	Tilburg University
Joseph, A. (Agnes)	Achmea	Nusselder, W. (Wilma)	Erasmus Medisch Centrum
Kalwij, A.S. (Adriaan)	Utrecht School of Economics	O'Donnell, O. (Owen)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Kantarci, T. (Tunga)	Tilburg University	Olsthoorn, M. (Martin)	Sociaal en cultureel planbureau
Karabulut, Y. (Yigitcan)	RSM Erasmus Universiteit	Ourti, T. Van (Tom)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Karpinska, K. (Kasia)	Erasmus Universiteit Rotterdam	Pander Maat, H. (Henk)	Utrecht Universiteit
Klein, T.J. (Tobias)	Tilburg University	Pas, S. van der (Suzan)	VU Medisch Centrum
Knoef, M.G. (Marieke)	Universiteit Leiden	Pelsser, A.A.J. (Antoon)	Maastricht University
Kortleve, N. (Niels)	PGGM	Polder, J. (Johan)	Tilburg University
Kouwenberg, R.R.P. (Roy)	Mahidol University	Ponds, E.H.M. (Eduard)	APG
Kuiper, S.H.	RU Nijmegen	Post, T. (Thomas)	Maastricht University
Langbein, J.H. (John)	Yale University	Prast, H.M. (Henriëtte)	Tilburg University
Lapperre, P. (Peter)	Erasmus Universiteit Rotterdam	Putten, M. van (Marijke)	Universiteit Leiden
Lentz, L. (Leo)	Utrecht Universiteit	Rangvid, J. (Jesper)	Copenhagen Business School
Lever, M.H.C. (Marcel)	Centraal Planbureau	Reid, K. (Kenneth)	University of Edinburgh
Lindeboom, M. (Maarten)	VU Amsterdam	Riedl, A.M. (Arno)	Maastricht University
Lucht, F.	RIVM	Romp, W. (Ward)	Universiteit van Amsterdam
Lutjens, E. (Erik)	VU Amsterdam	Rooij, M.C.J. van (Maarten)	De Nederlandsche Bank
Maatman, R.H. (René)	RU Nijmegen	Roosendaal, A. (Arnold)	Privacy Company
Mackenbach, J.P. (Johan)	Erasmus Medisch Centrum	Rouwendal, J. (Jan)	VU Amsterdam
Mahayni, (Antje)	Universitat Duisburg-Essen	Salm, M. (Martin)	Tilburg University
Mastrogiacono, M. (Mauro)	De Nederlandsche Bank	Schotman, P.C. (Peter)	Maastricht University
Mehlkopf, R.J. (Roel)	De Nederlandsche Bank	Schut, F.T. (Erik)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Meijdam, A.C. (Lex)	Tilburg University	Siflinger, B.M. (Bettina)	Tilburg University
Melenberg, B. (Bertrand)	Tilburg University	Smeets, P.M. (Paul)	Maastricht University
Michielsen, T. (Thomas)	Centraal Planbureau	Smid, B. (Bert)	Centraal Planbureau

Soest, A.H.O. van (Arthur)	Tilburg University
Sonsbeek, J.M. van (Jan–Maarten)	VU Amsterdam
Spierdijk, L. (Laura)	Rijksuniversiteit Groningen
Starink, B. (Bastiaan)	Competence Centre for Pension Research
Steenbeek, O. (Onno)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Teppa, F. (Federica)	De Nederlandsche Bank
Tilburg, van (Theo)	VU Amsterdam
Twigt, A. (Annette)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Veen, R. van der (Romke)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Veleis,	Imperial College London
Vellekoop, M.H. (Michel)	Universiteit van Amsterdam
Verburg, L.G. (Leonard)	RU Nijmegen
Visser, M. (Michael)	Tilburg University
Vlaar, P. (Peter)	APG
Vuuren, D.J. van (Daniel)	Centraal Planbureau
Waegenaere, A.M.B. De (Anja)	Tilburg University
Wendel, S. (Sonja)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Werker, B.J.M. (Bas)	Tilburg University
Westerhout, E. (Ed)	Centraal Planbureau
Wijnbergen, S.J.G. van (Sweder)	Universiteit van Amsterdam
Wind, A. de (Astrid)	VU Medisch Centrum
Winne Emita, C.P.I. de (Niels)	Thauris
Wong, A. (Albert)	RIVM
Wouterse, B. (Bram)	Centraal Planbureau
Zeelenberg, M. (Marcel)	Tilburg University

Junior Fellows Nederlandse affiliatie (42)

Bakx, P. (Pieter)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Balter, A. (Anne)	Tilburg University
Been, J. (Jim)	Universiteit Leiden
Berkum, F. van (Frank)	Universiteit van Amsterdam
Beusch, E. (Elisabeth)	Tilburg University
Bilsen, S. van (Servaas)	Universiteit van Amsterdam
Bockarjova, M. (Marija)	VU Amsterdam
Bom, J. (Judith)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Bonekamp, J. (Johan)	Tilburg University
Bonetti, M. (Matteo)	Maastricht University
Chen, D. (Damiaan)	Universiteit van Amsterdam
Dingemans, E. (Ellen)	NIDI
Dinkova, M. (Milena)	Utrecht School of Economics
Eberhardt, W. (Wiebke)	Maastricht University
Elling, S. (Sanne)	Universiteit Utrecht
Gerhard, P. (Patrick)	Maastricht University
Horváth, F. (Ferenc)	Tilburg University
Jansen, K. (Kristy)	Tilburg University
Kali, S. (Suzanne)	RU Nijmegen
Kools, L. (Lieke)	Universiteit Leiden
Kort, J. de (Jan)	Tilburg University
Lammers, M. (Marloes)	SEO Economisch Onderzoek
Li, J. (Jing)	Tilburg University
Li, Y. (Yue)	VU Amsterdam
Liberali, (Jordana)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Nazliben, K. (Korhan)	Erasmus Universiteit Rotterdam

Noordt, M. van der (Maaike)	VU Medisch Centrum
Ooijen, R. van (Raun)	Rijksuniversiteit Groningen
Ool, A. van (Annick)	Tilburg University
Oude Mulders, J. (Jaap)	NIDI
Perik, L. (Luuk)	Maastricht University
Pollastri, A. (Alessandro)	Maastricht University
Rellstab, S. (Sara)	Erasmus Universiteit Rotterdam
Straten, P. van (Petra)	RU Nijmegen
Suari Andreu, E. (Eduard)	Rijksuniversiteit Groningen
Tamirat, A. (Aderajew)	Maastricht University
Tangelder, J. (Jop)	RU Nijmegen
Tuijp, P. (Patrick)	Ortec Finance
Verhallen, P. (Pieter)	Maastricht University
Vermeer, N. (Niels)	Ministerie van Financiën
Xing, R. (Ran)	Tilburg University
Zweerink, J. (Jochem)	VU Amsterdam

Fellows niet-Nederlandse affiliatie (62)

Belloni, M. (Michele)	University of Venice
Binswanger, J. (Johannes)	University of st Gallen
Bissonnette, L. (Luc)	University of Laval
Blake, D. (David)	Cass Business School, City University
Blekesaune, M. (Morten)	University of Agder
Blundell, R. (Richard)	University College London
Boeri, T. (Tito)	University of Bocconi
Borella, M. (Margherita)	University of Turin

Bozio, A. (Antoine)	Institut des politiques publiques (IPP)
Brown, J. (Jeffrey)	University of Illinois
Bruine de Bruin, W. (Wandi)	Leeds University
Buccioli, A. (Alessandro)	University of Verona
Bucher-Koenen, T. (Tabea)	Munich Center for the Economics of Aging (MEA)
Bütler, M. (Monika)	University of st Gallen
Cairns, A.J.G. (Andrew)	Heriot-Watt University
Chen, A. (An)	ULM University
Christelis, D. (Dimitris)	University of Naples Federico II
Dahlquist, M. (Magnus)	Stockholm School of Economics
El Mekkaoui de Freitas, N. (Najat)	Dauphine University
Fehr, H. (Hans)	University of Würzburg
Fornero, E. (Elsa)	University of Turin
Gaudecker, H.M. von (Hans-Martin)	Universität Bonn
Goldstein, D. (Daniel)	Microsoft Research
Gollier, C. (Christian)	Université de Toulouse
Gortz, M. (Mette)	University of Copenhagen
Haan, P. (Peter)	DIW Berlin
Haliassos, M. (Michael)	University of Frankfurt
Häubl, G. (Gerald)	University of Alberta
Hurd, M.D. (Michael)	RAND
Inkmann, J. (Joachim)	University of Melbourne
Jappelli, T. (Tullio)	University of Naples Federico II
Jousten, A. (Alain)	Université de Liège
Kanabar, R. (Ricky)	University of Essex
Kapteyn, A. (Arie)	University of Southern California
Kindermann, F. (Fabian)	Universität Bonn

Koijen, R.S.J. (Ralph)	Leonard N. Stern School of Business
Krüger, D. (Dirk)	University of Pennsylvania
Lopes, P. (Paula)	London School of Economics
Lourenço, C.J.S. (Carlos)	University of North Carolina
Ludwig, A. (Alexander)	Goethe University Frankfurt
Lumsdaine, R. (Robin Lynn)	Kogod School of Business
Lusardi, A. (Annamaria)	George Washington School of Business
Mendes de Leon, C.F. (Carlos)	University of Michigan
Michaud, P.C. (Pierre Carl)	Université du Québec à Montréal
Mitchell, O.S. (Olivia)	University of Pennsylvania
Nicodano, G. (Giovanna)	Collegio Carlo Alberto
Orszag, M. (Michael)	Towers Watson
Pasini, G. (Giacomo)	Università Ca Foscari, Venezia
Peijnenburg, K. (Kim)	University of Bocconi
Rauh, J.D. (Joshua)	Stanford University
Rohwedder, S. (Susann)	RAND
Rossi, M. (Mariacristina)	University of Turin
Skinner, J. (Jonathan)	Dartmouth College
Stadje, M. (Mitja)	ULM University
Stevens, R. (Ralph)	University of New South Wales
Tesch-Römer, C. (Clemens)	German Centre of Gerontology
Tonks, I. (Ian)	University of Bath
Umar, Z. (Zaghum)	Suleman Dawood School of Business
Valdés Prieto, S. (Salvador)	Pontificia Universidad Católica de Chile
Viceira, L.M. (Luis)	Harvard University
Webb, A. (Anthony)	Boston College, Center for Retirement Research
Zhang, T. (Jeffrey)	University of Dayton

Junior Fellows niet-Nederlandse affiliatie (12)

Ermolov, A. (Andrey)	Columbia Business School
Ferrara, G. (Gerardo)	Collegio Carlo Alberto
Ismayilov, H. (Huseyn)	ADA University
Kabátek, J. (Jan)	University of Melbourne
Kallestrup-Lamb, M. (Malene)	Aarhus University
Kutlu, V. (Vesile)	Munich Center for the Economics of Aging (MEA)
Laboure, M. (Marion)	Harvard University, Department of Economics
Lu, Z. (Zhongjin)	Columbia Business School
Shen, S. (Sally)	Capital University of Economics and Business
Simon, Z. (Zorka)	University of Mannheim
Tenand, M. (Marianne)	Paris School of Economics
Zhou, Y. (Yang)	Wuhan University

Student Dragos Tomescu

"Netspar gaf me een stevige inhoudelijke basis én een stageplaats waarin ik ervaring kon opdoen"

"Ik vind de pensioensector dynamisch en fascinerend en ik ben blij dat ik er onderdeel van ben. In het bijzonder omdat ik de kans krijg mijn twee interessegebieden: gedragseconomie en data science te combineren. Voor pensioenverstrekkers wordt het steeds belangrijker een beter begrip te krijgen van de wensen, eisen, zorgen en vooroordelen van hun klanten, én deze op individueel niveau te adresseren. Data science kan ons een beter inzicht geven in de perceptie van mensen ten opzichte van hun pensioen. In de toekomst hoop ik te kunnen werken met een combinatie van gedragstheorieën, economie en data science. Netspar gaf me een stevige inhoudelijke basis én een stageplaats waarin ik hiermee al ervaring kan opdoen."

Lees het volledige interview met Dragos Tomescu op pagina 18 en 19 van het Netspar Magazine van voorjaar 2017.

E. ACADEMISCHE EN ONDERWIJS EVENEMENTEN

Academische evenementen

Datum	Titel bijeenkomst	Totaal	Actief	Passief	Academisch	Sector	Publiek	Buitenlands	Anders
18/20-01-2017	International Pension Workshop	132	98	34	58	8	10	55	1
13-10-2017	Pension day	61	47	14	46	6	2	7	0
	Totaal aantal deelnemers academische events	193	145	48	104	14	12	62	1

Onderwijs evenementen

Datum	Titel bijeenkomst	Totaal	Actief	Passief	Academisch	Sector	Publiek	Buitenlands	Anders
18/20-01-2017	Track Event International Workshop	29	0	0	12	17	0	0	0
03-02-2017	Track Event Introduction meeting	3	0	0	3	0	0	0	0
20/21-02-2017	Masterclass Event Risicomanagement van financieel dienstverlener en consument	35	30	5	2	33	0	0	0
23-02-2017	Track Event Lecture met Raymond Montizaan/ROA UM	5	0	0	5	0	0	0	0
20-03-2017	Track Event Company Visit APG & DNB	15	0	0	15	0	0	0	0
10-04-2017	Track Event Seminar met Chantal de Groot/Ortec & Internships	12	0	0	12	0	0	0	0
11/12-04-2017	Masterclass Event Pensioenregelgeving, Toezicht en Governance	35	30	5	1	34	0	0	0
08-05-2017	Track Event Social Dinner met alumni	11	0	0	11	0	0	0	0
27-06-2017	Track Event Student Pension Day	45	0	0	21	24	0	0	0
31-08-2017	Track Event Introduction meeting	11	0	0	11	0	0	0	0
25/26-09-2017	Masterclass Event De grote debatten: Pensioenstelsel in transitie	39	34	5	2	37	0	0	0
09-10-2017	Track Event Internships meeting	7	0	0	7	0	0	0	0

13-10-2017	Track Event Pension Day	1	0	0	1	0	0	0	0
13-11-2017	Track Event Company Visit Cardano	10	0	0	10	0	0	0	0
27/28-11-2017	Masterclass Event Inzicht in de pensioenconsument: van opbouw naar uitkering	38	33	5	2	36	0	0	0
11-12-2017	Track Event Student Pension Day	4	0	0	4	0	0	0	0
	Totaal aantal deelnemers onderwijs	300	0	0	112	41	0	0	0
	Totaal aantal deelnemers onderwijs en academische events	493	145	48	216	55	12	62	1

F. INDUSTRIE GEORIËNTEERDE EVENEMENTEN

Werkgroepen

Datum	Titel bijeenkomst	Totaal	Actief	Passief	Academisch	Sector	Publiek	Buitenlands	Anders
27-02-2017	Projectgroep Pensioenherzieningen en legitimiteit	11	1	10	3	7	1	0	0
21-03-2017	Projectgroep Pensioenherzieningen en legitimiteit	11	1	10	3	7	1	0	0
25-04-2017	Gevolgen van (verder) verhogen van pensioendatum	9	2	7	1	7	0	0	0
16-05-2017	Keuze en maatwerk in pensioen; Economische en Juridische aspecten en Data Science	10	1	9	5	5	0	0	0
08-06-2017	Vormgeving van opbouw- en uitkeringsfase in pensioenproducten	32	3	29	8	21	2	1	0
21-06-2017	De rol van deeltijdpensioen bij geleidelijke uittreding en de inkomens- en vermogensafhankelijke bijdragen in de ouderenzorg	17	2	15	4	9	4	0	0
04-07-2017	Deeltijdpensioen en langer doorwerken	8	1	7	2	5	1	0	0
05-07-2017	Legitimiteit en pensioenherzieningen en nabestaandenpensioen	25	4	21	6	14	4	0	1
11-07-2017	Evaluatie van het Uniform Pensioenoverzicht 2017 en keuze en maatwerk in de pensioensector	33	3	30	9	20	2	0	2
12-09-2017	Kick-off projectgroep veranderende rol pensioenuitvoerders als gevolg van Data Science	8	8	0	2	6	0	0	0
25-09-2017	Kick-off projectgroep Flexibilisering uittredingsleeftijd	7	7	0	2	3	2	0	0
26-09-2017	Keuzevrijheid en een toereikend pensioen	28	4	24	6	16	2	0	4
05-10-2017	Flexibele pensioenopname en pensioenbewustzijn van jongeren	17	2	15	4	10	3	0	0
19-10-2017	De individuele ervaring van levensverwachting en Hart- en vaatziekten bij oudere werknemers	10	2	8	5	5	0	0	0

19-10-2017	Nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen en Het zicht op individuele levensverwachting	15	2	13	7	8	0	0	0
24-10-2017	Keuze en maatwerk in pensioen; Economische en Juridische aspecten en Data Science	14	1	13	6	8	0	0	0
26-10-2017	Pensioencommunicatie en interesse in het pensioen	18	3	15	7	9	2	0	0
20-11-2017	Juridische en sociale aspecten in pensioenen	10	2	8	4	4	2	0	0
05-12-2017	Economische en Psychologische Aspecten van Pensioenkeuze en Pensioencommunicatie	22	3	19	11	10	1	0	0
07-12-2017	Gezondheidseffecten van het verlenen van mantelzorg & de Gevolgen van verhogen van de pensioendatum	16	2	14	6	7	3	0	0
20-12-2017	Introductie van de degressieve opbouw en non cognitieve vaardigheden	10	2	8	4	4	2	0	0
	Totaal aantal deelnemers industry events - werkgroepen	331	56	276	105	185	32	1	7

Evenementen

Datum	Titel bijeenkomst	Totaal	Actief	Passief	Academisch	Sector	Publiek	Buitenlands	Anders
27-01-2017	Pensioenvraagstukken in de kabinetsformatie	109	8	101	15	61	12	0	21
07-03-2017	Verkiezingsdebat	643	0	643	6	35	1	0	601
27-03-2017	Match Making Event	41	7	34	18	20	3	0	0
29-03-2017	Netspar Anniversary meeting	55	9	46	19	30	5	0	1
09-05-2017	Cardano - Netspar event - Seminar on Ageing	21	2	19	6	12	0	0	3
11-05-2017	Bestuursdiner	34	3	32	11	19	3	0	1
21-06-2017	INPARR Seminar: Pension Foresight: Envisaging retirement income plans of the future	22	9	13	1	1	0	20	0
15-11-2017	Regerakkoord: En Nu aan de slag!	104	9	95	14	84	6	0	0

20-11-2017	Verhoging AOW Leeftijd: Langer doorwerken voor iedereen?	28	5	23	11	10	7	0	0
30-10-2017	Themaconferentie Dellaert	23	6	17	5	17	1	0	0
08-12-2017	Themaconferentie Olsthoorn	12	1	11	2	7	3	0	0
21-12-2017	Themaconferentie Montizaan, De Grip, Knoef	40	12	28	23	12	1	4	0
	Totaal aantal deelnemers industry events - evenementen	1132	71	463	131	308	42	24	27

Kennisseminars

Datum	Titel bijeenkomst	Totaal	Actief	Passief	Academisch	Sector	Publiek	Buitenlands	Anders
26-9-2017	Activatie van pensioendeelnemers	10	1	9					
29-9-2017	Intergenerationele risicodeling	8	1	7					
5-10-2017	Juridische aspecten van transitie naar het nieuwe pensioencontract	21	1	20					
11-10-2017	Uitkomsten projectgroep Nabestaandenpensioen	50	1	49					
23-10-2017	Een leven lang gezond werken	10	1	9					
8-11-2017	Keuze en maatwerk in de tweede pijler	60	1	59					
8-11-2017	Persoonlijk pensioen met risicodeling	15	1	14					
14-11-2017	Naar een beperktere visie op pensioencommunicatie	16	1	15					
23-11-2017	Juridische aspecten van transitie naar het nieuwe pensioencontract	25	2	23					
12-12-2017	Flexibele Pensionering	40	1	39					
	Totaal aantal deelnemers industry events - kennisseminars	255	11	244	0	0	0	0	0
	Totaal aantal deelnemers industry events	1718	138	983	236	493	74	25	34

G. PROGRAMMA 1. WELZIJN EN WELVAART VAN OUDEREN

Mede dankzij de beschikbaarheid van gedetailleerde gegevens over inkomsten en pensioenen, is het inzicht in inkomensniveaus en inkomensverschillen tijdens de uitbetalingsfase van pensioensparen aanzienlijk verbeterd. Daaruit blijkt dat er significante verschillen zijn in de inkomenspositie van ouderen. Om dit in het grotere geheel te kunnen begrijpen, is een integrale benadering van uitgavenpatronen, woonsituatie, zorgkosten en de rol van sociale netwerken en mantelzorg nodig. Daarbij kan verbinding worden gelegd met het ervaren welzijn van ouderen. Met betrekking tot de arbeidsparticipatie van ouderen, laat recent onderzoek van Jim Been en Olaf van Vliet bijvoorbeeld zien dat – gekeken naar 13 Europese landen over de periode 1995-2008 – in landen waar deeltijdarbeid op oudere leeftijd veel voorkomt, de arbeidsparticipatie van ouderen hoger is. En Marike Knoef en Lieke Kools lieten zien dat afnemende gezondheid een aanzienlijk effect heeft op bestedingsbehoefte van ouderen na pensionering.

Bekijk hier alle academische en industry papers die Netspar in 2017 onder dit programma uitbracht.

“Er is sprake van significante verschillen in de inkomenspositie van ouderen, maar ook de bestedingsbehoefte varieert”

G. PUBLICATIONS: PROGRAMMA 1. WELZIJN EN WELVAART VAN OUDEREN (totaal 27)

Academic journals

The retirement-savings puzzle reviewed: the role of housing and bequests

Eduard Suari Andreu, Rob Alessie, Viola Angelini
Journal of Economic Surveys
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Job-search requirements for unemployed at the end of working life: effects on unemployment dynamics and self-employment probabilities

Jim Been, Marike Knoef
Journal of Human Resources, 52(2), 491–530,
Spring 2017
Project: Pension savings and consumption needs of current and future retirees

Early retirement across Europe. Does non-standard employment increase participation of older workers?

Jim Been, Olaf van Vliet
Kyklos, 70(2), 163–188, May 2017
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Public/Private Pension Mix, Income Inequality and Poverty among the Elderly in Europe: An Empirical Analysis Using New and Revised OECD Data

Jim Been, Kees Goudswaard, Koen Caminada, Olaf van Vliet
Forthcoming in: Social Policy & Administration
Project: Pension savings and consumption needs of current and future retirees

Collective Labour Supply, Taxes, and Intra-household Allocation: An Empirical Approach

Hans Bloemen
Journal of Business and Economic Statistics,
27 Sep 2017
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Dispositional optimism and stock investments

Danilo Cavapozzi, Viola Angelini
Journal of Economic Psychology, 59, 113–128,
April 2017
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Unpacking the determinants of life satisfaction: a survey experiment

Luca Corazzini, Marco Bertoni, Viola Angelini
Journal of the Royal Statistical Society. Series A: Statistics in Society, 180(1), 225–246, January 2017
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

De inkomensverdeling van ouderen internationaal vergeleken

Kees Goudswaard, Koen Caminada
Geron Tijdschrift over ouder worden & maatschappij jaargang 19, nummer 3: 10–13
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Heterogeneity in Labour Supply Responses: Evidence from a Major Tax Reform

Egbert Jongen, Mauro Mastrogiacomo, Miriam Gielen, Nicole Bosch
Oxford Bulletin of Economics and Statistics. 79, 5, p. 769–796, 2017
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Financial literacy and retirement planning in Canada

Annamaria Lusardi, David Boisclair,
Pierre-Carl Michaud

Forthcoming in Journal of Pension Economics and Finance

Project: Pension savings and consumption needs of current and future retirees

Optimal Financial Knowledge and Wealth Inequality

Annamaria Lusardi, Olivia Mitchell,
Pierre-Carl Michaud

Journal of Political Economy, 125(2), 431 – 477, 2017

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Diabetes-Associated Factors as Predictors of Nursing Home Admission and Costs in the Elderly Across Europe

Beatriz Rodriguez Sanchez, Rob Alessie,
Talitha Feenstra, Viola Angelini

Journal of the American Medical Directors Association, 18(1), 74–82, January 2017

Can survey participation alter household saving behaviour?

Joachim Winter, Jochem de Bresser, Liam Delaney,
Thomas Crossley

Forthcoming in The Economic Journal

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Discussion Papers

Households' simultaneous consumption spending and home production responses to retirement

Jim Been, Michael Hurd, Susann Rohwedder

DP 10/2017–025

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Pension rules and labour market mobility

Hans Bloemen, Marloes Lammers,
Stefan Hochguertel

DP 06/2017–011

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Retirement Behavior in the U.S. and Europe

Jochem de Bresser, Pierre-Carl Michaud,
Raquel Fonseca

DP 11/2017–018

Project: Pension savings and consumption needs of current and future retirees

Responses to Saving Commitments: Evidence from Mortgage Run-offs

Jimmy Martínez-Correa, Philippe D'Astous,
Steffen Andersen, Stephen H. Shore

DP 02/2017–029

Theses and dissertations

The Effects of Student Financing on Employment, Parental Contributions and Expenditure

Joost J.G. Dalhuijsen

MSc Thesis 07/2017–022

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

The effect of birth order on financial risk-taking in older age

J.R. Hof

MSc Thesis 06/2017–021

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

The effect of family structure during childhood on portfolio decisions later in life

Andrea Kroon

MSc Thesis 07/2017-023

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Financial incentives and job choice

Marloes Lammers

PhD Thesis 03/2017-005

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

The Planned Retirement Age of Self-Employed and Employees

Sandra van de Meerakker

MSc Thesis 06/2017-003

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

The Causal Effect of Education on the Occurrence of Chronic Diseases Later in Life

Gianmaria Niccodemi

MSc Thesis 06/2017-024

Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

Design papers

De toereikendheid van pensioenopbouw na de crisis en pensioenhervormingen

Jason Rhuggenaath, Jim Been, Kees Goudswaard, Koen Caminada, Marike Knoef

Design paper 68 – februari 2017

Project: Pension savings and consumption needs of current and future retirees

Bestedingsbehoeften bij een afnemende gezondheid na pensionering

Lieke Kools, Marike Knoef

Design paper 78 – juni 2017

Project: Pension savings and- consumption needs current and future retirees

Pensioenwensen voor en na de crisis

Jochem de Bresser, Lieke Kools, Marike Knoef

Design paper 85

Project: Pension savings and consumption needs of current and future retirees

Zicht op ZZP-pensioen

Jim Been, Kees Goudswaard, Koen Caminada, Marike Knoef, Wim Zwinkels

Design paper 91

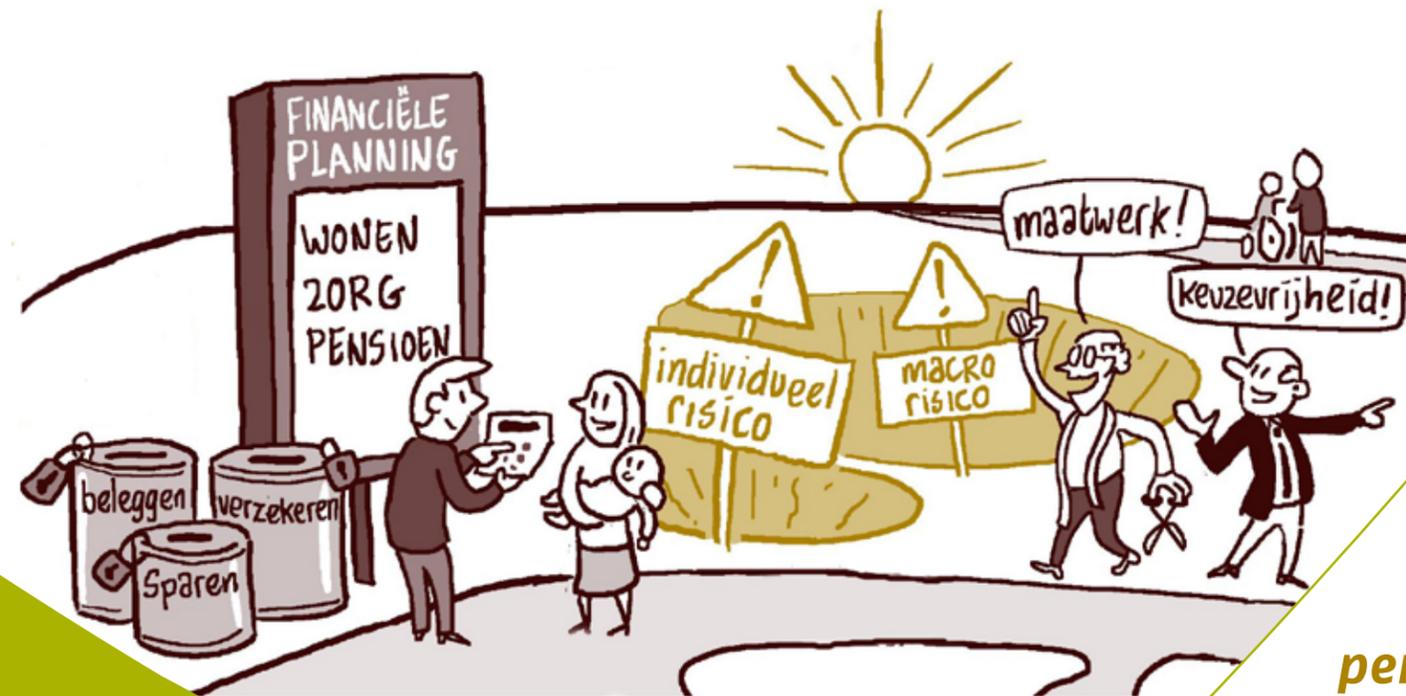
Project: Uncertainty over the life cycle implications for pensions and savings behavior

H. PROGRAMMA 2. COMMUNICATIE EN KEUZE

Als het gaat om gecompliceerde beslissingen met langetermijngevolgen en risico's die moeilijk zijn te overzien, maken mensen niet altijd de beste keuzes. Voor beslissingen rondom de oude dag geldt dat veel mensen de kennis, financiële geletterdheid en betrokkenheid missen om informatie op te nemen en in hun voordeel te gebruiken. Onderzoek naar de effecten van communicatie en keuzegedrag leidt tot nieuwe inzichten.

Eberhardt, Smeets en Bauer tonen aan dat een financiële prikkel het meest effectief is om betrokkenheid aan te wakkeren. Onderzoek naar de effecten van framing (Bockweg, Ponds, Steenbeek en Vonken) laat zien dat veel Nederlandse pensioendeelnemers een voorkeur hebben voor gedeeltelijke lumpsum opname boven de verplichte vaste uitkering. Framing op het gebied van consumptie en investering en winst- en verlieskaders, lijkt van invloed op de vraag naar een vaste jaarlijkse uitkering. In Netspar Brief 10 toont Henriëtte Prast aan dat ook taalgebruik van invloed is en dat er bovendien sprake is van significante verschillen tussen mannen en vrouwen op dit gebied.

Bekijk hier alle academische en industry papers die Netspar in 2017 onder dit programma uitbracht.

"Een gebrek aan financiële kennis en betrokkenheid bij pensioen leidt tot keuzes die niet in het belang zijn van het individu"

H. PUBLICATIONS: PROGRAMMA 2. COMMUNICATIE EN KEUZE (totaal 54)

Academic journals

Framing and the annuitization decision – Experimental evidence from a Dutch pension fund
Christian Bockweg, Eduard Ponds, Joyce Vonken, Onno Steenbeek
Journal of Pension Economics and Finance, 1–33.
doi:10.1017/S147474721700018X
Project: Individuals choices comprehensive pension plans

Financial Well-being: A conceptualization and research agenda
Elisabeth Brügger, Jens Hogleve, Maria Holmlund, Martin Löfgren, Sertan Kabadayi
Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Deriving Attribute Utilities from Mental Representations of Complex Decisions
Benedict Dellaert, Harry Timmermans, Oliver Horeni, Theo Arentze
Journal of Choice Modelling, 22, 24–38, March 2017
Project: Individuals choices comprehensive pension plans

Financial education, investor protection and international portfolio diversification

Maela Giofré
Journal of International Money and Finance, 71, 111–139, March 2017

Gamified information presentation and consumer adoption of product innovations

Andreas Herrmann, Gerald Häubl, Jessica Müller-Stewens, Tobias Schlager
Journal of Marketing, 81 (2), 8–24, March 2017
Project: Individuals choices comprehensive pension plans

Individual survival expectations and actual mortality: evidence from Dutch survey and administrative data

Adriaan Kalwij, Vesile Kutlu-Koc
European Journal of Population, 1–24, February 2017
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

Consumption behavior, annuity income and mortality risk of the elderly

Adriaan Kalwij, Rob Alessie, Vesile Kutlu-Koc
Netherlands Economic Review (De Economist), Volume 165, Issue 3, pp 349–380
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

Work Capacity at Older Ages in the Netherlands

Adriaan Kalwij, Arie Kapteyn, Klaas de Vos
Social Security and Retirement around the World: The Capacity to Work at Older Ages. Ed. David A. Wise, The University of Chicago Press, Chapter 8, p. 243–267, 2017
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

The Long Shadow of Socialism: Puzzling Evidence on East-West German Differences in Financial Literacy

Bettina Lamla, Tabea Bucher-Koenen
Economic Notes, 2017
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

How Financially Literate Are Women? An Overview and New Insights

Annamaria Lusardi, Maarten van Rooij, Rob Alessie, Tabea Bucher-Koenen
Journal of Consumer Affairs, 51 (2017), pp. 255–238
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

Comprehension of pension communication: effects of legal obligations, literacy and revisions

Henk Pander Maat, Leo Lentz, Louise Nell
Tijdschrift voor Taalbeheersing, 39 (2), (pp. 191–208 p.)
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

Indebted documents: Empirical research on the comprehensibility of the reminder and the court summons in debt collection cases

Henk Pander Maat, Leo Lentz, T.E. Sikkema
Tijdschrift voor Taalbeheersing, 39 (3), (pp. 273–296 p.)
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

Long-term Health Consequences of Recessions During Working Years

Fabrizio Mazzonna, Liudmila Antonova, Tabea Bucher-Koenen
Social Science and Medicine, 187 (2017), pp. 134–143
Project: Tailoring literacy and effective pension communication

Unraveling the aging skein: Disentangling the effects of sensory and cognitive predictors on decision making

Andrew M. Parker, Fabio Del Missier, Lars-Göran Nilsson, Patrick Hansson, Timon Mäntylä, Wandi Bruine de Bruin
Journal of Behavioral Decision Making, 30 (1), 123–139, January 2017
Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Robustness of Adult Decision-Making Competence: Evidence from an 11-year longitudinal study

A.M. Parker, B. Fischhoff, J. Weller, W. Bruine de Bruin
Journal of Behavioral Decision Making, 2017
Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Taking the Biggest First: Age Differences in Preferences for Monetary and Hedonic Sequences

A.M. Parker, W. Bruine de Bruin
The Journal of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences, in press
Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Justice under uncertainty

Arno Riedl, Elena Cettolin
Forthcoming in Management Science
Project: Economics and psychology life cycle decision making

Age differences in emotional responses to monetary losses and gains

J. Strough, M. van Putten, R. van Emden, W. Bruine de Bruin
Psychology and Aging, in press
Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

*Pension Freedom Day in the United Kingdom:
Early evaluation of consumer response*

B. Summers, C. Loibl, S. McNair,

W. Bruine de Bruin

International Journal of Consumer Studies,

in press

Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Discussion Papers

*Retirement drawdown defaults:
The role of implied endorsement*

Hazel Bateman, Jennifer Alonso-García,

Johan Bonekamp, Ralph Stevens

DP 12/2017-020

*Regulating robo advice across the financial
services industry*

Benedict Dellaert, Tom Baker

DP 03/2017-006

Project: Individuals choices comprehensive pension plans

*Partitioning sorted sets: overcoming choice
overload while maintaining decision quality*

Benedict Dellaert, Eric J. Johnson, Tom Baker

DP 12/2017-019

*Individuals' decisions in the presence of multiple
goals*

Bas Donkers, Benedict Dellaert

DP 04/2017-007

Project: Individuals choices comprehensive pension plans

*Financial Incentives Beat Social Norms: A Field
Experiment on Retirement Information Search*

Inka Eberhardt, Paul Smeets, Rob Bauer

DP 01/2017 023

Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Financial Literacy Externalities

Michael Haliassos, Thomas Jansson,

Yigitcan Karabulut

DP 02/2017-003, revised October 2017

*An Investigation of Time Preferences, Life
Expectancy and Annuity versus Lump-Sum Choices*

Abigail Hurwitz, Orly Sade

DP 06/2017-026

*Does respondent's knowledge on population life
expectancy influence the accuracy of subjective
survival probabilities?*

Adriaan Kalwij, Vesile Kutlu-Koc

DP 02/2017-004

Project: Tailoring literacy and effective pension communication

*Health and the Marginal Utility of Consumption:
Estimating Health State Dependence using
Equivalence Scales*

Lieke Kools, Marike Knoef

DP 04/2017-008

Project: Pension savings and consumption needs of current and future retirees

*Understanding the Determinants of Financial
Outcomes and Choices*

Gianpaolo Parise, Kim Peijnenburg

DP 02/2017-005

*The effects of financial education on financial
literacy and savings behavior*

Anne van der Schors, Gea Schonewille,

Milena Dinkova, Minou van der Werf, Rob Alessie

DP 02/2017-024

Project: Tailoring literacy and effective pension communication

The power of percentage

Federica Teppa, Henriëtte Prast

DP 12/2017-034

Theses and dissertations

Investments of Dutch Pension Funds in Domestic and International Real Estate

L. Arslanagic

MSc Thesis 04/2017-012

Project: Individuals choices comprehensive pension plans

The relationship between life events and pension intentions, attitudes, and behaviour

Sander Boormans

MSc Thesis 01/2017-018

Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Kan big data ons keuzegedrag sturen?

Belinda Bouhuys, Boudewijn Broers,

Felix van Kessel, Petra Kleine

Tias Netspar Thesis 2017-008

Value-Redistribution by Private Equity: Breaching implicit pension contracts?

Laurens van Brandenburg

MSc Thesis 02/2017-014

Project: Individuals choices comprehensive pension plans

Keuzevrijheid van pensioenuitvoerder: een Nederlands model

Allard Bruinshoofd, Arjen Monster, Heleen van

Boven, Jesse Martens, Manon ten Voorde

Tias Netspar Thesis 2017-010

Effects of increasing life expectancy on economic growth

Willemijn Brus

BSc Thesis 02/2017-001

Project: Tailoring literacy and effective pension communication

The effectiveness of pension communication on pension related decision making

Steven Debets

MSc Thesis 2017-007

Serving Dutch self-employed workers with a financial overview application: Exploring the effects of construal level theory of temporal distance

Rik Franssen

MSc Thesis 08/2017-016

Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

The Risk Appetite of Pension Funds: the case of Canada

Nick de Groot

MSc Thesis 09/2017-015

Project: Individuals choices comprehensive pension plans

Partial Retirement as A Separate Mode of Retirement Revisited

Yakun Hu

MSc Thesis 05/2017-005

Multichannel pension communication. An integrated perspective on policies, practices, and literacy demands

Louise Nell

PhD Thesis 05/2017-002

Project: Beter kiezen begrijpelijke pensioenteksten

Wat kunnen Aegon en andere pensioenaanbieders leren van het keuzegedrag bij uitkerende beleggingspensioenen?

Ellen te Paske-Liestro, Kees Kamminga, Michel Fuchten, Noël Paulissen
Tias Netspar Thesis 2017-011

Gamifying a financial overview application; exploring the influence of different gamification levels in a financial context

Maud Reijnders

Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

Planning for retirement: Save more or retire later?

Ron van Schie

PhD Thesis 09/2017-004

Project: Interactive pension communication and decision making

Sustainability of Pension Systems in the Small Island Developing States: the case of Mauritius

Bérénice Weber

MSc Thesis 08/2017-013

Project: Individuals choices of comprehensive pension plans

Netspar Brief

De waarde van maatwerk in pensioenen

Casper van Ewijk, Chantal Hoet, Roel Mehlkopf, Sara van den Bleeken
Netspar Brief 8 – januari 2017

De psychologie van pensioenkeuzes

Henriëtte Prast

Netspar Brief 10

Opinion paper

Het is niet al goud wat blinkt: Eigen huis, eigen vermogen en eigen bijdragen aan de langdurige zorg

Jan Rouwendal, Johan Polder, Marija Bockarjova

Opinion Paper 70 – maart 2017

Project: Home equity and the demand for and cost of long term care

Design papers

Keuzemogelijkheden en maatwerk binnen pensioenregelingen

Agnes Joseph, Niels Kortleve, Saskia Bakels, Theo Nijman

Design 74 – april 2017

Project: Maatwerk en keuzevrijheid

Welke keuzemogelijkheden zijn wenselijk vanuit het perspectief van de deelnemer?

Casper van Ewijk, Chantal Hoet, Roel Mehlkopf, Sara van den Bleeken

Design Paper 71 – april 2017

Project: Welke keuzemogelijkheden wenselijk vanuit perspectief deelnemer

Activating pension plan participants: investment and assurance frames

Chantal Hoet, Elisabeth Brüggem, Thomas Post, Wiebke Eberhardt

Design 72 – May 2017

Project: Adapting pension communication to the heterogeneous characteristics and needs participants

Consumer acceptance of online pension investment advice

Bas Donkers, Benedict Dellaert, Carlos Lourenço

Design paper 82

Project: Interactive pension communication and decision making

Keuze architectuur in de pensioensector

Elisabeth Brügger, Kimberley van der Heijden,

Thomas Post

Design paper 88

Project: Keuzearchitectuur

Life events and participant engagement in pension plans

Elisabeth Brügger, Matthew Blakstad, Thomas Post

Design Paper 93

Project: Engaging pension plan participants: How emotions, peer effects, and life events influence the effectiveness of pension communication

I. PROGRAMMA 3. WERK, PENSIOEN, ZORG EN WONEN

Pensioen kan niet los worden gezien van de andere facetten van de ouder worden en ouderdom: gezondheidszorg, huisvesting en werkgelegenheid. Veel mensen bouwen vermogen op via hun pensioen, maar ook via hun eigen huis. Beide vormen van vermogensvorming zijn vaak slecht op elkaar afgestemd. Bovendien hangt de vermogensbehoefte nauw samen met de benodigde ouderenzorg. De kosten voor langdurige zorg – overigens meer dan alleen ouderenzorg – stijgen en drukken steeds zwaarder op de overheidsbegroting. **Wouterse en Smid** analyseerden vier alternatieve beleidsmogelijkheden voor het financieren van de verwachte extra kosten van langdurige zorg in Nederland. Naast de (financiering) van collectieve voorzieningen, wordt ook gekeken naar de rol van eigen spaargeld en het flexibiliseren van pensioenen en spelen vragen rond de overgang tussen werk en pensioen een belangrijke rol. Lees bijvoorbeeld onderzoek van **Montizaan** over deeltijdpensioen en de arbeidsparticipatie.

Bekijk [hier](#) alle academische en industry papers die Netspar in 2017 onder dit programma uitbracht.

“Nadruk op participatie en zelfredzaamheid roept nieuwe vragen op over de combinatie van arbeid, zorg en (deeltijd)pensioen”

I. PUBLICATIONS: PROGRAMMA 3. WERK, PENSIOEN, ZORG EN WONEN (totaal 38)

Academic journals

As You Sow, So Shall You Reap: Gender-Role Attitudes and Late-Life Cognition

E. Bonsang, V. Skirbekk, U.M. Staudinger
Psychol Sci. 2017 Sep;28(9):1201-1213
Project: Work health and retirement

Old age expectations are related to how long people want to live

C.E. Bowen, V. Skirbekk
Ageing & Society 37 (9), 1898-1923
Project: Work health and retirement

End-of-life medical spending in last twelve months of life is lower than previously reported

Aurélie Côté-Sergent, Damien Échevin, Eddy van Doorslaer, Eric French, Jeremy McCauley, Jonathan Skinner, Malene Kallestrup-Lamb, Mariacristina De Nardi, Mette Gørtz, Nigel Rice, Owen O'Donnell, Pierre-Carl Michaud, Pieter Bakx, Tobias Klein
Health Aff (Millwood). 2017 Jul 1;36(7):1211-1217. doi: 10.1377/hlthaff.2017.0174.
Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

Who can predict their own demise? Heterogeneity in the accuracy and value of longevity expectations

Eddy van Doorslaer, Owen O'Donnell, Teresa Bago d'Uva
The Journal of the Economics of Ageing, Available online 28 October 2017
Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

Risk attitudes across the life course

Armin Falk, David Huffman, Thomas Dohmen, Uwe Sunde
Forthcoming in Economic Journal
Project: Retirement, HR and worker behavior

Mortality effects of containing moral hazard: evidence from disability insurance reform

Anne Gielen, Pilar García-Gómez
Health Economics, December 2017. doi: 10.1002/hec.3617. [Epub ahead of print]
Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

The impact of underskilling on need for recovery, losing employment and retirement intentions among older office workers: A prospective cohort study

A. de Grip, D. Stynen, F.G. Gommans, IJ. Kant
International Labour Review
Project: Work health and retirement

Work-Related Learning and Skill Development in Europe: Does Initial Skill Mismatch Matter?

A. de Grip, Annemarie Künn-Nele, Maria Ferreira
Research in Labor Economics, 45
Project: Work health and retirement

Partial retirement: effects on employment and implications for government budgets

Peter Haan, Songül Tolan
DIW Economic Bulletin 7 (48), p. 491-497, November 2017
Project: Flexible combinations of work and retirement

Decentralization of health care systems and health outcomes: Evidence from a natural experiment

Dolores Jiménez-Rubio, Pilar García-Gómez
Social Science & Medicine, 188, 69–81, September 2017. doi: 10.1016/j.socscimed.2017.06.041. Epub 2017 Jul 1.

Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

Healthcare Access and Quality Index based on mortality from causes amenable to personal health care in 195 countries and territories, 1990–2015: a novel analysis...

E. Nolte, M. McKee, N. Fullman, R.J.D. Sorensen, R.M.A. Nelissen, R.M. Barber, T. Bollyky, V. Skirbekk
Lancet 390(10091), pp. 231–266

Project: Work health and retirement

How to finance rising costs of Long Term Care? Four alternatives for the Netherlands.

Bert Smid, Bram Wouterse
Fiscal Studies, 38 (3), 369–391, September 2017
Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

The impact of underskilling on need for recovery, losing employment and retirement intentions among older office workers: A prospective cohort study

Dave Stynen, Fleur Gommans, N. Jansen
Forthcoming in International Labour Review
Project: Retirement, HR and worker behavior

Pay less, consume more? The price elasticity of home care for the disabled elderly in France

Marianne Tenand, Q Roquebert
Health Economics, 26 (9), 1162–1174, September 2017
Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

Industry-oriented journal

Partial retirement: effects on employment and implications for government budgets

Peter Haan, Songül Tolan
DIW Economic Bulletin 7 (48), p. 491–497, November 2017
Project: Flexible combinations of work and retirement

Discussion Papers

Spending on Health Care in the Netherlands Not Going So Dutch

Eddy van Doorslaer, Owen O'Donnell, Pieter Bakx
DP 01/2017–001
Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

Will you still need me, will you still feed me when I'm 64? The health impact of caregiving

Eddy van Doorslaer, P. L. de Zwart, Pieter Bakx
DP 01/2017–002
Project: Optimal saving and insurance for old age: The role of public long-term care insurance

Long-term care insurance: Knowledge barriers, risk perception and adverse selection

Claude Fluet, Marie-Louise Leroux, Martin Boyer, Philippe De Donder, Pierre-Carl Michaud
DP 09/2017–031

The rising longevity gap by lifetime earnings – Distributional implications for the pension system

Daniel Kemptner, Holger Lüthen, Peter Haan
DP 10/2017–017
Project: Flexible combinations of work and retirement

Lapses in long-term care insurance

Anthony Webb, Leora Friedberg, Wei Sun,
Wenliang Hou
DP 08/2017-030

Theses and dissertations

*The Effect of Informal Caregiving on the
Caregivers' Health*

Tom Altink
MSc Thesis 06/2017-031
Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

*Social support: the answer to a high life satisfac-
tion of elderly in Europe? A research rapport about
the effect of social support on life satisfaction of
elderly in European countries*

Chaima el Bouchteli
MSc Thesis 08/2017-027
Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

*Monetary costs of healthcare use associated with
dementia in Europe*

Marina Tort Cañadas
MSc Thesis 07/2017-032
Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

*Employee Perspectives and Attitudes Towards
Demotion*

Robin de Graaf
MSc Thesis 08/2017-019
Project: Work health and retirement

Nudging & de Nederlandse pensioenconsument

Ans Harthoorn, Mark van de Meerakker, Martijn
Pijnenburg
Tias Netspar Thesis 2017-007

*The price-tag of long-term care: An empirical
study on the characteristics and implications of
price-development in long-term care*

Susanne Horn
MSc Thesis 07/2017-030
Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

*Health and participation over the lifecycle:
An explorative analysis over time*

Mijke Kolbrink
MSc Thesis 07/2017-028
Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

*The determinants of high quality of care in Long-
term Care Facilities in the Netherlands in 2014*

Niels Paul Loomans
MSc Thesis 03/2017-029
Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

Joint Retirement Decision of Couples in Europe

Gülin Öylü
MSc Thesis 07/2017-006

*Labour market effects of a parental health shock:
Evidence from the Netherlands*

Sara Rellstab
RM Thesis 08/2017-025
Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

Determinants of Informal Care Provision: The Role of Employment Characteristics

Clemens Schricker

MSc Thesis 06/2017-026

Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

Job crafting and the motivation to increase retirement age: Is job satisfaction an underlying mechanism?

Tobias Wille

MSc Thesis 08/2017-020

Project: Work health and retirement

Netspar Brief

Meer eigen verantwoordelijkheid in ouderenzorg: wensen en mogelijkheden

Jochem de Bresser, Marike Knoef, Raun van Ooijen

Netspar Brief 9 – mei 2017

Netspar Brief 12: Langer doorwerken, keuzes voor nu en later

Daniel van Vuuren, Jonneke Bolhaar, Rik Dillingh

Netspar Brief 12 – december 2017

Opinion paper

Werken met een AOW. Omvang, beweegredenen en risico's van verdringing

Didier Fouarge, Ineke Bijlsma,

Raymond Montizaan

Opinion paper 69 – februari 2017

Project: Retirement, HR and worker behavior

Design papers

Inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdragen in de langdurige ouderenzorg: een levensloopperspectief

Arjen Hussem, Bram Wouterse, Harry ter Rele

Design paper 87

Project: Optimal saving and insurance for old age:
The role of public long-term care insurance

Parttime pensioneren en de arbeidsparticipatie

Raymond Montizaan

Design paper 94

Project: Retirement, HR and worker behavior

Survey paper

Post-retirement employment: determinants and labor market consequences

Raymond Montizaan

Survey paper 49 – May 2017

Project: Retirement, HR and worker behavior

J. PROGRAMMA 4. SPAREN, BELEGGEN EN VERZEKEREN

Een groot deel van de Nederlandse pensioen-discussie richt zich op de door de tweede en derde pijler gefinancierde systemen. Als direct gevolg van een gefinancierd systeem, spelen de wetten van financiële markten en verzekeringen een belangrijke rol bij het ontwerpen van pensioencontracten. Typische vragen zijn: Hoe zijn financiële risico's tussen pensioendeelnemers optimaal te delen? Hoe kun je lange termijnrisico delen? (Zie bijvoorbeeld De Waegenaere, Melenberg en Markwat). Wat is de rol van illiquide, lange termijn investeringen? (Zie ook Werker, Broeders en Jansen). Welke impliciete lange termijnoverdrachten domineren in het systeem? Wat is het (financiële) effect van (veranderingen in) de pensioengerechtigde leeftijd?

Bekijk hier alle academische en industry papers die Netspar in 2017 onder dit programma uitbracht.

“Bij het ontwerp van pensioencontracten spelen de wetten van financiële markten en verzekeringen een belangrijke rol”

J. PUBLICATIONS: PROGRAMMA 4. SPAREN, BELEGGEN EN VERZEKEREN (totaal 45)

Academic journals

Determinants of working until retirement compared to a transition to early retirement among older workers with and without chronic diseases: Results from a Dutch prospective cohort study

Allard van der Beek, Astrid de Wind, Cecile Boot, LGL van der Zwaan, R Sewdas
Scand J Public Health, October 2017 (Epub ahead of print: doi.org/10.1177/1403494817735223)
Project: Changes in retirement policies and cohort differences: Their impact on age at retirement, income, health, and mortality

Do work characteristics predict health deterioration among employees with chronic diseases?

Allard van der Beek, Astrid de Wind, Cecile Boot, M Scharn, R Sewdas, SG van den Heuvel
Journal of Occupational Rehabilitation, June 2017 (Epub ahead of print: doi.org/10.1007/s10926-017-9716-z)
Project: Changes in retirement policies and cohort differences: Their impact on age at retirement, income, health, and mortality

Secular trends in the prevalence of major and subthreshold depression among 55-64-year olds over 20 years

ATF Beekman, Dorly Deeg, Hannie Comijs, HW Jeuring, Martijn Huisman, ML Stek
Psychological Medicine, 1-11, December 2017 (Epub ahead of print: doi:10.1017/S0033291717003324)
Project: Changes in retirement policies and cohort differences: Their impact on age at retirement, income, health, and mortality

Managing financially distressed pension plans in the interest of beneficiaries

David Blake, Joachim Inkmann, Zhen Shi
Forthcoming in Journal of Risk and Insurance

Multi-population mortality models: Fitting, forecasting and comparisons

Andrew Cairns, Torsten Kleinow, Vasil Enchev
Scandinavian Actuarial Journal, 2017 (4), 319-342, April 2017
Project: Risk management in funded pension systems

Trends in lifestyle among three cohorts of adults aged 55-64 years in 1992/1993, 2002/2003 and 2012/2013

Dorly Deeg, I Reinders, Marjolein Visser, Martijn Huisman, Natasja van Schoor
European Journal of Public Health, ckx173, October 2017 (Epub ahead of print: doi.org/10.1093/eurpub/ckx173)
Project: Changes in retirement policies and cohort differences: Their impact on age at retirement, income, health, and mortality

Has greater stock market participation increased wealth inequality in the US?

Dimitris Georgarakos, Michael Haliassos, Yannis Biliass
Review of Income and Wealth, 63 (1), 169-188, March 2017

Defined benefit pension schemes: a welfare analysis of risk sharing and labour market distortions

André Nibbelink, Ed Westerhout, Nick Draper
Forthcoming in Journal of Pension Economics and Finance
Project: Optimal design of the Dutch multi-pillar pension system: Lessons from an international comparison

Multi-period risk sharing under financial fairness

Eduard Ponds, Hailong Bao

Insurance: Mathematics and Economics, 72,
49–66, January 2017

*Cohort Differences in Cognitive Aging in the
Longitudinal Aging Study Amsterdam*

A. Matthew Prina, Anamaria Brailean, Dorly Deeg,
Hannie Comijs, Martijn Huisman, Martin Prince
Forthcoming in: Journal of Gerontology Series B
Project: Changes in retirement policies and cohort
differences: Their impact on age at retirement,
income, health, and mortality

Fiscale aspecten van het pensioenstelsel per 2020

Bastiaan Starink

Maandblad Belasting Beschouwingen, 2017/02

*Efficient estimation of integrated volatility and
related processes*

Bas Werker, Csil Sarisoy, Eric Renault

Econometric Theory, 33 (2), 439–478, April 2017
Project: Robust models for supervision of pension
funds and insurance companies

*Health cost risk: A potential solution to the
annuity puzzle*

Bas Werker, Kim Peijnenburg, Theo Nijman

Forthcoming in The Economic Journal
Project: Robust models for supervision of pension
funds and insurance companies

Discussion Papers

Ambiguity, Volatility, and Credit Risk

Patrick Augustin, Yehuda Izhakian

DP 09/2017–027

*Myopic or Dynamic Liquidity Management? A Study
of Hedge Funds around the 2008 Financial Crisis*

Joost Driessen, Ran Xing

DP 08/2017–012
Project: Robust models for supervision of pension
funds and insurance companies

House of Funds

Nataliya Gerasimova

DP 05/2017–028

Rebalancing for long term investors

Ivo Kuiper, Joost Driessen

DP 05/2017–013, revised version October 12th
Project: Robust models for supervision of pension
funds and insurance companies

*Idiosyncratic Risk, Aggregate Risk, and the Welfare
Effects of Social Security*

Alexander Ludwig, Daniel Harenberg

DP 12/2017–035

*U.S. municipal yields and unfunded state pension
liabilities*

Eduard Ponds, Roel Beetsma, Zina Lekniute

DP 04/2017–009

*The Liquidity and Welfare Implications of the
Securities Lending Market for European Treasuries*

Zorka Simon, Zsuzsa R. Huszár

DP 09/2017–032

*Pension fund's illiquid assets allocation under
liquidity and capital constraints*

Bas Werker, Dirk Broeders, Kristy Jansen

DP 09/2017–033

The Fragility of Market Risk Insurance

Motohiro Yogo, Ralph Koijen

DP 12/2017–022

Theses and dissertations

Innovatie binnen de pensioensector verdient aandacht van alle actoren binnen het stelsel

Marcel Hasper, Michiel Thomassen, Sara van den Bleeken, Stefan Wientjes, Veronique Tilleman
Tias Netspar Thesis 2017-009

Netspar Brief

Netspar Brief 11: Nabestaandenpensioen niet verzekerd

Bastiaan Starink, Michael Visser
Netspar Brief 11

Design papers

Risk sharing rules for longevity risk: impact and wealth transfers

Anja De Waegenaere, Bertrand Melenberg, Thijs Markwat
Design 66 – February 2017

Default life-cycles for retirement savings

Anna Grebensjikova, Bas Werker, Peter Schotman, Roderick Molenaar
Design 70 – March 2017
Project: Wat is een goede default lifecycle

Zerotopia – bounded and unbounded pension adventures: term structure modelling with and without negative short rates

Samuel Sender
Design 73 – mei 2017
Project: Risk management in funded pension systems

Pensioenresultaat bij degressieve opbouw en progressieve premie

Marcel Lever, Sander Muns
Design paper 77 – juni 2017
Project: Optimal design of the Dutch multi-pillar pension system: Lessons from an international comparison

Expected Shortfall voor toezicht op verzekeraars: is het relevant?

Tim Boonen
Design Paper 80 – juni 2017
Project: Risk management in funded pension systems

Het effect van de vaste daling en het smeren van schokken op variabele uitkeringen

Anne Balter, Bas Werker
Design paper 81
Project: Contract specifications for new pension deals

Individualized life-cycle investing

Frank de Jong, Greta Olear, Ingmar Minderhoud
Design paper 83
Project: Robust models for supervision of pension funds and insurance companies

The value and risk of intergenerational risk sharing

Bas Werker
Design paper 84
Project: Meerwaarde van intergenerationele risicodeling

Model risk in the pricing of reverse mortgage products

Anja De Waegenaere, Bertrand Melenberg, Hans Schumacher, Lei Shu, Lieke Werner
Design paper 79 – September 2017
Project: Risk management in funded pension systems

Welke vaste dalingen en welk beleggingsbeleid passen bij gewenste uitkeringsprofielen in verbeterde premieregelingen?

Bas Werker, Johan Bonekamp, Lans Bovenberg, Theo Nijman
Design paper 86

Twee decennia werken na het 65e jaar in Nederland

Dorly Deeg, Maaïke van der Noordt, Suzan van der Pas
Design paper 89

Project: Changes in retirement policies and cohort differences: Their impact on age at retirement, income, health, and mortality

Cardiovascular disease in older workers

Dorly Deeg, Maaïke van der Noordt
Design paper 90

Project: Changes in retirement policies and cohort differences: Their impact on age at retirement, income, health, and mortality

Return, risk, and the preferred mix of PAYG and funded pensions

Marcel Lever, Sander Muns, Thomas Michielsen
Design paper 92

Project: Optimal design of the Dutch multi-pillar pension system: Lessons from an international comparison

Occasional papers

Economische Aspecten van Afschaffing Doorsnee-systematiek

Damiaan Chen, Sweder van Wijnbergen
Occasional Paper – 01 / 2017

Effecten Afschaffing Doorsneesystematiek: een ALM-analyse

Marcel Lever, Sander Muns
Occasional Paper – 02 / 2017

Overgangseffecten bij afschaffing doorsnee-systematiek: een gezamenlijk rapport van CPB en Netspar

Bas Werker, Casper van Ewijk, Marcel Lever
Occasional Paper – 03 / 2017

Doorsneeprobleem en heterogene fondsen: een analytische benadering

Casper van Ewijk
Occasional Paper – 04 / 2017

Overgangseffecten bij introductie degressieve opbouw

Bas Werker
Occasional Paper – 05 / 2017

Nabestaandenpensioen – Versnipperde vormgeving vertroebelt risico's

Ap Fraterman, Bastiaan Starink, Evert-Jan Sloomweg, Jacqueline van Kampen, Marjolein van Everdingen, Michael Visser, Yvonne van Straalen
Occasional Paper – 06 / 2017

K. PROGRAMMA 5. INSTITUTIES, GOVERNANCE EN SOLIDARITEIT

Dit programma richt zich op de institutionele aspecten van pensioenen en voorzieningen voor de oude dag. Juist voor pensioenen zijn – vanwege het lange termijn karakter – vertrouwde instituties een onmisbare voorwaarde om contracten mogelijk te maken. Zie bijvoorbeeld het paper 'Draagvlak voor herziening van het pensioenstelsel' van de Netspar projectgroep Legitimiteit. De kaders die de overheid schept via de fiscaliteit, de regelgeving en het toezicht zijn niet vast, maar passen zich voortdurend aan de veranderend maatschappelijke omgeving, zoals de vergrijzing, de toenemende mondigheid van burgers, de flexibilisering van de arbeidsmarkt en de veranderingen in arbeidsverhoudingen.

Bekijk hier alle academische en industry papers die Netspar in 2017 onder dit programma uitbracht.

"Binnen het sociale pensioencontract kunnen risico's gedeeld worden die niet via de markt verhandeld worden, maar dit stelt hoge eisen aan vertrouwen"

K. PUBLICATIONS: PROGRAMMA 5. INSTITUTIES, GOVERNANCE EN SOLIDARITEIT (totaal 21)

Academic journals

Naar een flexibilisering van de AOW

Raymond Gradus

MeJudice , 17 maart 2017

Fusie van bedrijfstakpensioenfondsen

C.J. Groffen, René Maatman

Ondernemingsrecht, 2017 (4)

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Ringfencing, afgescheiden vermogen en het APF

C.J. Groffen, René Maatman

Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken, 2017 (3)

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Incompatible European partners? Cultural predispositions and household financial behavior

Michael Haliassos, Thomas Jansson,

Yigitcan Karabulut

Forthoming in Management Science

Kroniek pensioenrecht 2015-16

Mark Heemskerk

Tijdschrift Recht en Arbeid 2017/3

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Aansluiting met terugwerkende kracht bij verplichte bedrijfstakpensioenfondsen, zijn pensioenpremies verschuldigd of verjaard?

Mark Heemskerk

Pensioenadvies

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Vrijwillige aansluiting bij verplichtgestelde bedrijfstakpensioenfondsen, Juridische mogelijkheden binnen het mededingingsrecht voor vrijwillige aansluitingen

Mark Heemskerk

Pensioenfederatie

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Oudere werknemers

Mark Heemskerk

in: Bijzondere Arbeidsverhoudingen, Boom

Juridisch, 2017

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Basics pensioenrecht

Mark Heemskerk

Boom Juridisch, 2017

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Pensioenfondsen op zoek naar schaalvergroting: van opf naar apf of ofp

E.M.T. Huijzer, René Maatman

Ondernemingsrecht, 2017 (4)

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Wet verbeterde premieregeling

René Maatman, S. Leloux

Ondernemingsrecht, 2017 (1)

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

De prudent person-regel, zorgplichten en het nieuwe pensioencontract

René Maatman

Ondernemingsrecht 2017/16

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

De deelnemersverhouding civielrechtelijk ontrafeld

Jop Tangelder

Tijdschrift voor Pensioenvraagstukken 2017/05

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Industry-oriented journal

Naar een flexibilisering van de AOW

Raymond Gradus

MeJudice , 17 maart 2017

Discussion papers

New Dutch pension contracts and lessons for other countries

Lans Bovenberg, Theo Nijman

DP09/2017-014

The Making and Breaking of Trust in Pension Providers

Hendrik van Dalen, Kène Henkens

DP 09/2017-015

Project: De dubbelhartige pensioendeelnemer: Over vertrouwen, keuzevrijheid en keuzes in pensioenopbouw

Do People Really Want Freedom of Choice?

Hendrik van Dalen, Kène Henkens

DP 09/2017-016

Project: De dubbelhartige pensioendeelnemer: Over vertrouwen, keuzevrijheid en keuzes in pensioenopbouw

The Effect of Partial Retirement on Labor Supply, Public Balances and the Income Distribution

Songül Tolan

DP 06/2017-010

Project: Flexible combinations of work and retirement

Design papers

Heterogeniteit in doorsneeproblematiek: Hoe pakt de transitie naar degressieve opbouw uit voor verschillende pensioenfondsen?

Casper van Ewijk, Dick Boeijen, Johan Bonekamp, Joost van Valkengoed, Loes Frehen, Wouter van Wel
Design 67 – februari 2017

Project: Heterogeniteit leeftijdsopbouw en doorsneesystematiek

De combinatie van betaald en onbetaald werk in de jaren voor pensioen

Hanna van Solinge, Marleen Damman

Design 69 – februari 2017

Polderen over het pensioenstelsel: Het debat tussen de sociale partners en de overheid over de oudedagvoorzieningen in Nederland, 1945-2000

Paul Brusse

Design 75 – april 2017

Van uitkeringsovereenkomst naar PPR

Bas Werker, Kees Kamminga, Mark Heemskerk, René Maatman

Design paper 76 – mei 2017

Project: Pension rights and ownership: A legal analysis in an economic context

Occasional papers

Het draagvlak voor herziening van het Pensioenstelsel

Bart Boon, Bart Oldenkamp, Emmie Lewin,
Hans van der Meer, Lans Bovenberg,
Lennart Janssens, Leonne Jansen,
Romke van der Veen, Thomas van Galen
Occasional Paper – 07 / 2017

L. NETSPAR TRACKS

Netspar en de Universiteit van Tilburg bieden een Pensions, Aging and Retirement (Netspar) track in vier masteropleidingen:

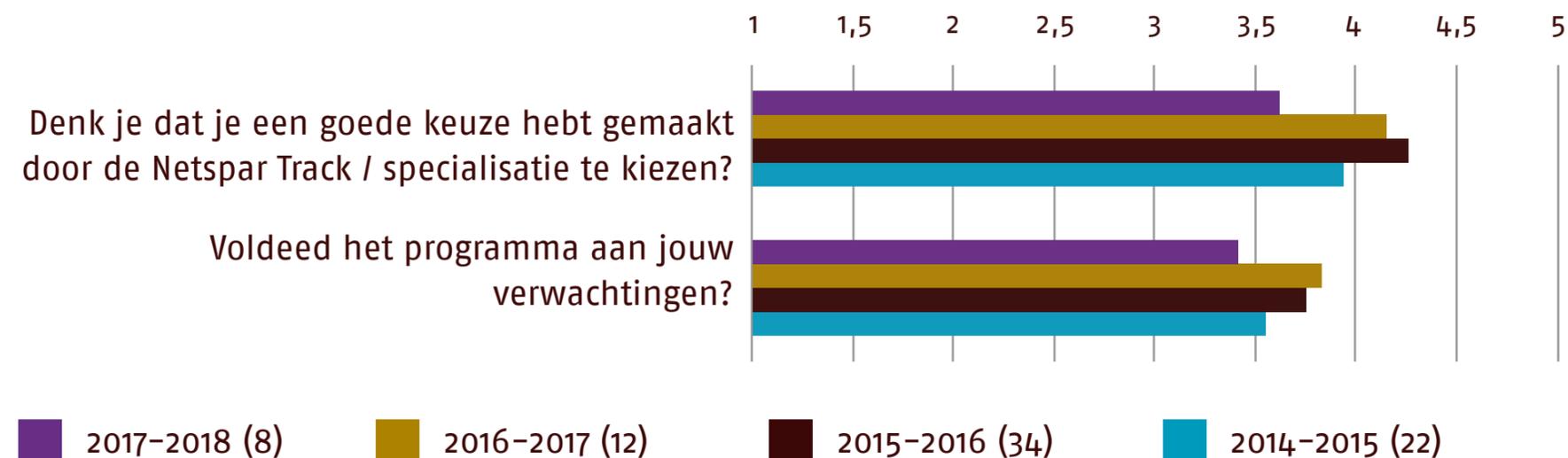
- Master in Finance;
- Master in Economics;
- Master in Econometrics and Mathematical Economics (EME);
- Master in Quantitative Finance and Actuarial Science (QFAS).

Een track bestaat uit twee vakken specifiek voor elke masteropleiding en een algemeen vak. Dit jaar zijn we begonnen met het op video opnemen van de colleges van het algemene vak The Economics and Finance of Pensions, daardoor kunnen we het vak twee keer per jaar aanbieden. Naast deze vakken biedt Netspar masterstudenten een community program aan met verschillende evenementen en activiteiten, zoals de International Pension Workshop, interactieve lezingen van experts uit het pensioenwerkveld, bedrijfsbezoeken en stages. Deelname aan een aantal activiteiten is verplicht voor het behalen van het Netspar certificaat.

Van de studenten uit 2017 zijn er op de verschijningsdatum van dit jaarverslag 10 studenten afgestudeerd met een Netspar-certificaat. Er hebben zich 39 studenten aangesloten bij de Netspar community en 19 van hen volgden officieel het programma.

Netspar tracks evaluatie

Algemeen beeld van het Netspar Track-programma

Vak	Docent(en)	Track
The Economics and Finance of Pensions	Roel Mehlkopf (TiU) Theo Nijman (TiU) Casper van Ewijk (TiU)	All tracks
Fixed Income Analyses ¹	Frank de Jong (TiU)	Finance
Financial Analysis and Investor Behavior	Lieven Baele (TiU)	Finance
Seminar Generational Economics	Lex Meijdam (TiU) Eduard Ponds (TiU)	Economics
Seminar Economics and Psychology of Risk and Time Life Cycle Investment and Pension Systems ²	David Schindler (TiU) Theo Nijman (TiU) Servaas van Bilsen (TiU)	Economics QFAS
Asset Liability Management	Bas Werker (TiU) Nikolaus Schweizer (TiU) Theo Nijman (TiU)	QFAS
Panel Data Analysis of Microeconomic Decisions	Tobias Klein (TiU) Arthur van Soest (TiU) Mario Rothfelder (TiU)	EME
Time Series and their Applicatons ³	Mario Rothfelder (TiU) Feico Drost (TiU)	EME

1 Voorganger van dit vak in collegejaren 2013–2014, 2014–2015 en 2015–2016: [Investment Analysis of Pensions and Insurance](#)

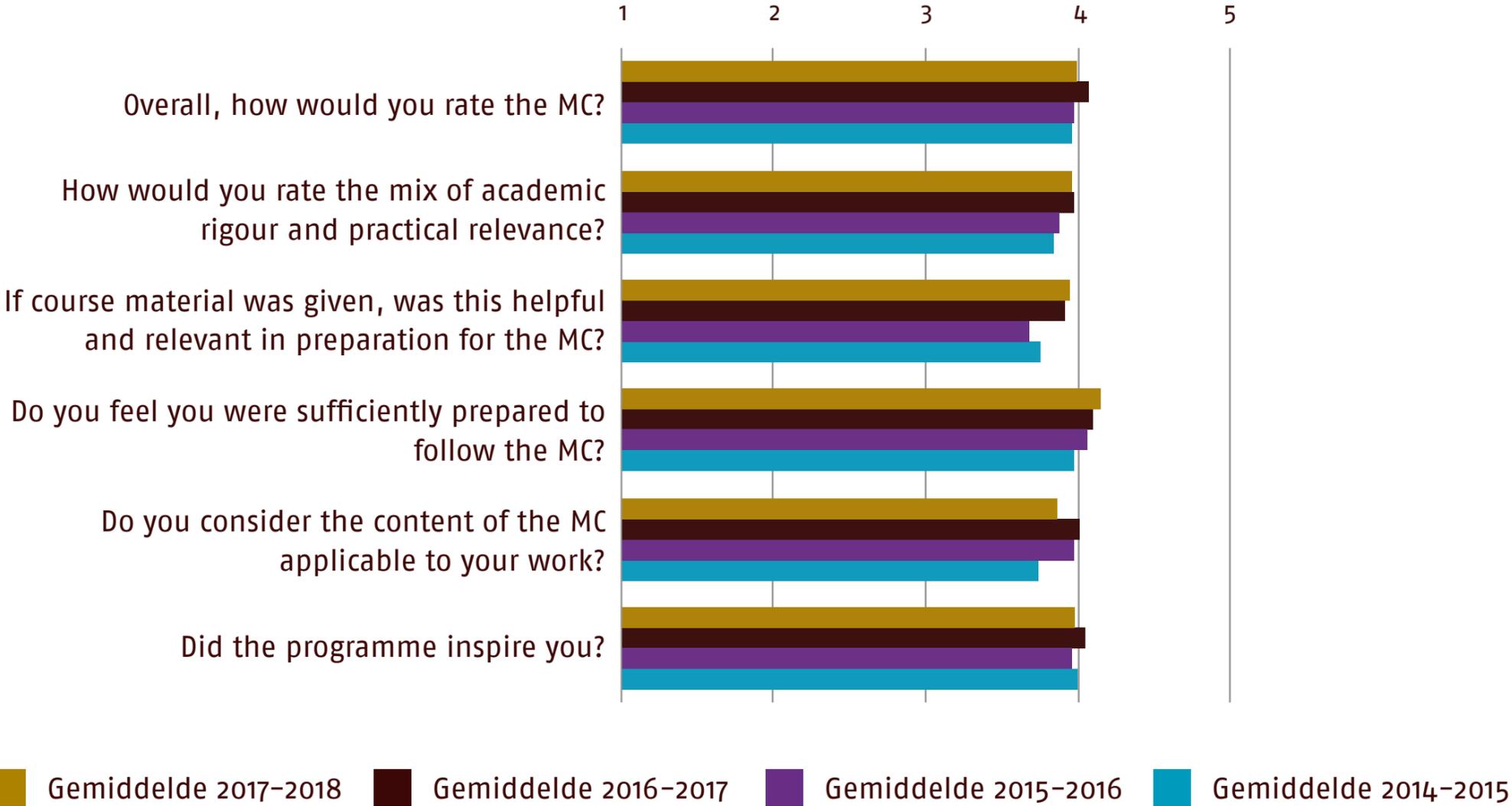
2 Voorganger van dit vak in collegejaren 2013–2014, 2014–2015 en 2015–2016: [Pension System Design](#)

3 Voorganger van dit vak in collegejaren 2013–2014, 2014–2015 en 2015–2016: [Dynamic Models and their Applications](#)

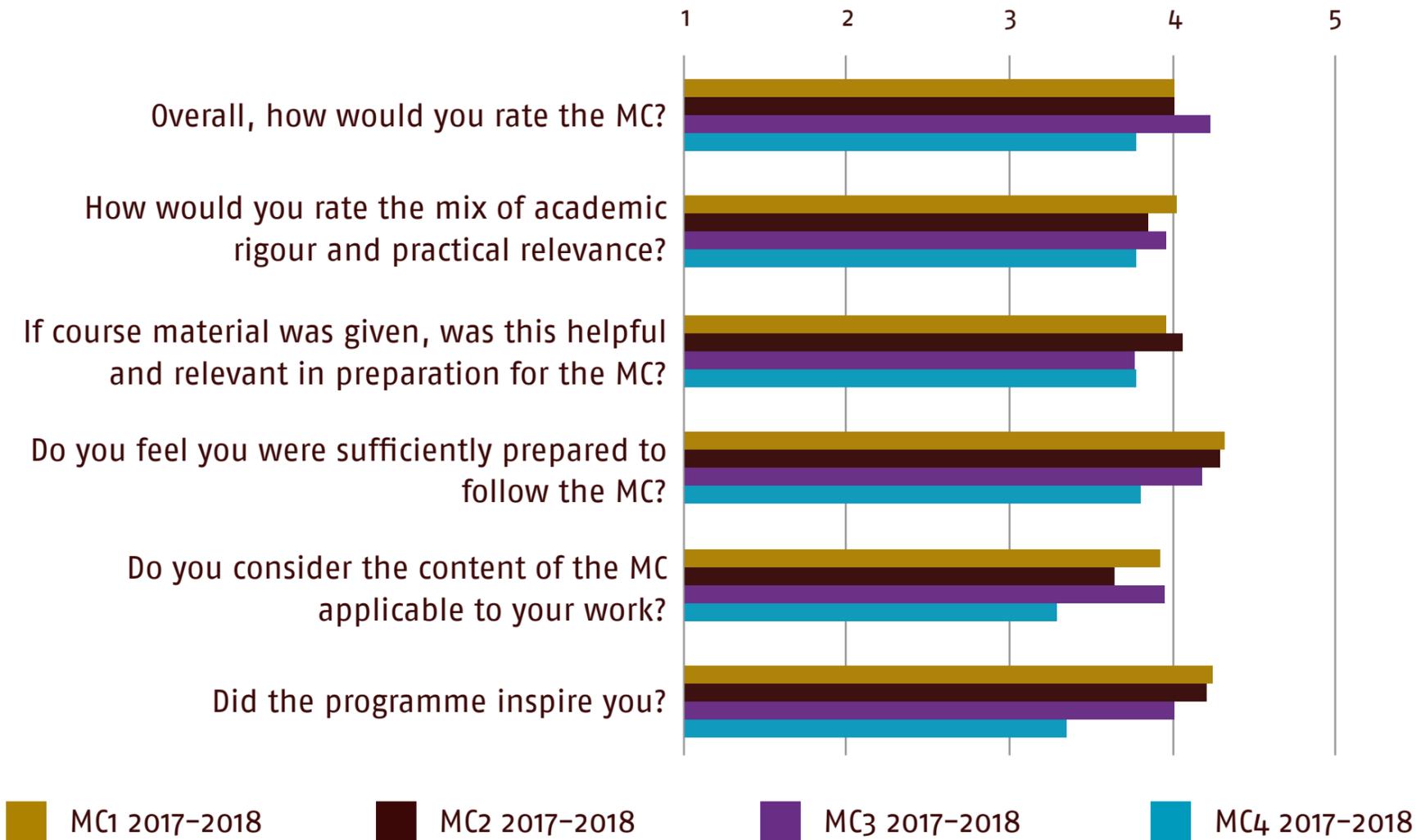
M. NETSPAR EXECUTIVE ONDERWIJS

Evaluaties executive onderwijs

Gemiddelde waardering

**Waardering per academisch jaar
2017-2018**

- MC 1: Pensioenstelsel in transitie
- MC 2: Inzicht in de pensioenconsument: van opbouw naar uitkering
- MC 3: Risicomanagement van financieel dienstverlener en consument
- MC 4: Pensioenregelgeving, Toezicht en Governance

**Netspar-TIAS Academy:
Master Class Cyclus Pensioeninnovatie 2016-2017**

De grote debatten: Pensioenstelsel in transitie

22 & 23 september 2016 in Tilburg

31 deelnemers

Inzicht in de pensioenconsument: van opbouw naar uitkering

30 november & 1 december 2016 in Tilburg

31 deelnemers

Risicomanagement van financieel dienstverlener en consument

20 & 21 februari 2017 in Tilburg

30 deelnemers

Pensioenregelgeving, Toezicht en Governance

11 & 12 april 2017 in Tilburg

30 deelnemers

**Eindpresentaties Netspar-Tias Academy
(op de Student & Executive Pension Day)**

26 juni 2017 in Amsterdam

19 deelnemers

**Netspar-TIAS Academy:
Master Class Cyclus Pensioeninnovatie 2017-2018**

De grote debatten: Pensioenstelsel in transitie

25 & 26 september 2017 in Tilburg

34 deelnemers

Inzicht in de pensioenconsument: van opbouw naar uitkering

27 & 28 november 2017 in Tilburg

33 deelnemers

Risicomanagement van financieel dienstverlener en consument

5 & 6 februari 2018 in Tilburg

34 deelnemers

Pensioenregelgeving, Toezicht en Governance

9 & 10 april 2018 in Tilburg

32 deelnemers aangemeld, daadwerkelijke aanwezigheid moet nog verwerkt worden

**Eindpresentaties Netspar-Tias Academy
(op de Student & Executive Pension Day)**

25 juni 2018 in Amsterdam

N. TOEGEKENDE ONDERZOEKSGRANTS 2017

Thema Projecten

Om uitvoering te geven aan de onderzoeksagenda financiert Netspar maximaal 50% van driejarige sociaal wetenschappelijk onderzoeksprojecten met een maximum van k€ 250 of k€ 500 per project. Projectteams bestaan uit verschillende academici en teamleden werkzaam bij een van de sectorpartners. Leden van het projectteam nemen deel aan werkgroepen en presenteren de onderzoeksresultaten op Netspar-events. Ook worden er afspraken gemaakt over het aantal sectorgerichte papers dat zal worden opgesteld.

Toegekend in 2017 (4)

Johan Mackenbach, Wilma Nusselder (EUR)

Langer leven, langer gezond, langer werken? Implicaties van opleidingsverschillen voor het pensioenstelsel

Antoon Pelsser (UM)

Ontwerp van pensioencontracten in lincomplete markten en onderonzekerheid

Marcel Lever (CPB)

Keuzearchitectuur in pensioenen en pensionering

Eric Postma, Peter de Goeij (TiU)

Data Science oplossingen om pensioencommunicatie te verbeteren

Topicality Projecten

Topicality Projecten hebben tot doel oplossingen te formuleren voor actuele, afgebakende vraagstukken binnen de Netspar-agenda en zijn erop gericht samenwerking te stimuleren tussen wetenschappers en specialisten uit de praktijk.

Toegekend in 2017 (6)

Jim Been (UL), Casper van Ewijk (TiU), Marike Knoef (UL) & Roel Mehlkopf (DNB)

Vormgeving keuzevrijheid en maatwerk binnen pensioenregelingen

Rik Dillingh, Daniel van Vuuren en Marcel Lever (CPB)

Gevolgen van (verder) verhogen van pensioendatum

Ed Westerhout, Marcel Lever (beiden CPB), Bastiaan Starink (TiU) en Eduard Ponds (APG)

Flexibele pensioenopname

Bas Werker, Wesley Kaufmann, Bastiaan Starink (TiU)

Keuze en maatwerk in pensioen; Economische en juridisch aspecten en Data Science

Marcel Lever (CPB), Bas Werker (TiU), Casper van Ewijk (UvA)

Overgangseffecten bij afschaffing doorsneesystematiek: een gezamenlijk rapport van CPB en Netspar

Anja de Waegeneare (TiU), Michel Vellekoop (UvA), Agnes Joseph en Pascal Janssen (beiden PGGM)
Effecten van verschillende vormen van het delen van macro-langlevenrisico

Toegekend binnen lopende Themaprojecten (2)

Mauro Mastrogiacomo (VU Amsterdam)
Het effect van life-events op pensioenresultaat (door verandering kostwinnaarsmodel/ toename echtscheidingen etc)
binnen Themaproject **Onzekerheid over de levenscyclus: implicaties voor pensioenen en spaargedrag**

Jan de Kort, Michel Vellekoop (UvA)
Uitwerking nabestaanden- en arbeidsongeschiktheidspensioen
binnen Themaproject **Risicomanagement in kapitaalgedekte pensioenregelingen**

Toegekende comparative research grants 2017 (4)

Anne Balter (TiU), Malene Kallestrup-Lamb (Aarhus University), Jesper Rangvid (Copenhagen Business School)
Vergelijking tussen Nederlandse en Deense variabele lijfrenten

Arthur van Soest (TiU), Henriëtte Prast (TiU), Mariacristina Rossi (University of Turin)
Communicatie over pensioenen in verschillende landen

Max Coveney, Eddy van Doorslaer, Tom van Ourti, Pilar Garcia-Gomez (EUR)
Welke typen pensioenstelsels bieden bescherming tegen de gevolgen van een recessie wat betreft inkomens- en gezondheidsongelijkheid?

Hazel Bateman (UNSW en CEPAR), Federica Teppa (DNB)
Regelgeving betreffende informatievoorziening over pensioenkeuzes: vergelijking tussen Australië en Nederland

Individual Research Projecten

Om uitvoering te geven aan de onderzoeksagenda financiert Netspar maximaal 50% van driejarige aanstellingen van postdoctorale onderzoekers, tot een maximum van k€ 80. Onderzoekers committeren zich aan het schrijven van Industry Papers en het uitwisselen van kennis tijdens evenementen en binnen onderwijsactiviteiten.

Toegekend in 2017 (3)

Kene Henkens, Ellen Dingemans (NIDI)
De relatie tussen betaald werk na pensionering en welzijn begrijpen in Europees perspectief

Peter Schotman, Wiebke Eberhardt (UM)
Omgaan met de uitdagingen van de toekomst in pensioencommunicatie: over ouder worden, emoties en kunstmatige intelligentie

Kene Henkens, Marleen Damman (NIDI)
Pensioenvoorbereiding en -overgang van de Nederlandse ZZP'er

Overige onderzoeksgrants toegekend in 2017

Martin Olsthoorn (SCP)

Legitimiteit en toereikendheid van de Nederlandse pensioenhervormingen, fase 1

Marijn Janssen (TUDelft) en Nitesh Bharosa (Thauris)

Naar een architectuur voor betere informatieposities en dienstverlening in het pensioendomein

Roy Kouwenberg (EUR en Mahidol University, Bangkok), Ruben Cox (AFM en EUR), Atcha Kamolsareeratana (Mahidol University, Bangkok)

Gokverslaving in de aandelenmarkt

Discussion paper beschikbaar: [Gambling in the Stock Market: The Motivations behind Excessive and Speculative Trading](#)

COLOFON

Productie en redactie

Netspar Center, Tilburg

Ontwerp en vormgeving

B-more design, Tilburg

Mei 2018

www.netspar.nl